
Ženski Svet

Letnik VI.

Avgust 1928.

Številka 8.

VSEBINA 8. ŠTEVILKE :

OBRAZI IN DUŠE: KARIN MIHAELIS. — (Marica Bartolova.)	Stran 223
PRIKAZEN. — Pesem. — (Dora Grudnova.)	230
V NOČI. — Pesem. — (Ksaver Meško.)	230
PISMA GOSPODIČNE MARINE. — (Anka Nikoličeva.)	231
V NAJTIŠJIH TRENUTKIH. — Pesem. — (Radivoj Rehar.)	236
OB TEŽKI URI. — (Milena Mohoričeva)	236
JADRO. — (Zdenka Markovičeva - A. Gradnik.)	237
ISTARSKA SELJAKINJA. — (Drago Gervals.)	238
MATI. — Pesem. — (Mališa Lipužič.)	240
SKODELICA ČAJA. — (Davorinka Deželova.)	240
MLADOST. — Pesem. — (Janko Glaser.)	244
NOVI KORPORATIVNI RED V ITALIJI IN ŽENA. — (Dr. I. M. Čok.)	245
ZAKAJ NI USPEHOV. — (Gizela Majeva.)	248
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Kuhinja. — Gospodinjstvo. — O lepem vedenju	Stran 252, 253, 254, 255, 256. — Ročno delo.

UREDNIČA: PAVLA HOČEVARJEVA.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec. — Za JUGOSLAVIJO letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. — Naročila in naročnino je nasloviti

na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Mirje štev. 27.

Uredništvo in glavna uprava:

v Trstu, ul. Torre bianca 39/1

Poštne pošiljkatve nasloviti na: „Ženski Svet“, Trst (Trieste), posta centrale, Casella postale 384. - Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Trstu
Za konsorcij odgovorna Milka Martelančeva.

Tiska tiskarna „Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco d' Assisi štev. 2)

Javna zahvala.

Gospod Mr. Ante Mrkušić, lekarnar

KONJICE (Hercegovina.)

Gospodine Ljekarniče! Smatram za svoju dužnost, da vam se zahvalim za dobro, koje ste mi učinili sa vašim preparatom „ANTIRHEUMINOM“.

Prošle godine me bila tako savladala reuma, da sam odležo u krevetu nekoliko vremena. U tom momentu upotrebih vaš preparat „ANTIRHEUMIN“ redovito po uputi tako, da se danas osjećam vrlo dobro.

Vaš preparat „ANTIRHEUMIN“ je vrijedan svake hvala i preporuke svakom onom, ko bi imo potrebe od istog.

Sa zahvalnošću vaš odani

BRADINA, 28. IV. 1928.

Niko Trojanović.

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

KARIN MIHAELIS.

Ko je približno pred dvajsetimi dozdevalo — niso poznale in dožileti izdala danska pisateljica Karin Mihaelis svojo knjigo «Kritična doba», je završalo po vsem kulturnem svetu. Kaj takega si do tedaj in menda tudi pozneje ne ni upala napisati nobena druga ženska.

Danska pisateljica nam v «Kritični dobi» predstavlja samo žene, ki živijo v najugodnejših gmotnih razmerah in so telesno čvrste in zdrave ter fizično prav nič ne občutijo te nevarne dobe.

Kritično dobo ali prehodna leta imenuje Mihaelis pri ženski dobi od 40.-50. leta. Ta doba se začneja pri nekaterih prej, že takoj po 40. letu, pri drugih pozneje, s 43. letom ali še kasneje.

Težka je ta doba; mnogo žen ji podleže, vse pa jo nedvomno občutijo in trpe. Mihaelisova je v svoji knjigi «Kri-

tična doba» opisala le psihično življenje in strah do prehodnih let. «Starost je častivreden cilj, vrh, ki se mora doseči; gora, odkoder se pregleda življenje na vse strani, če se ne oslepi na poti radi neprestano padajočega snega. Ne bojim se starosti, ampak le prehodne dobe».

piše Elza v svojem dnevniku. — Karin Mihaelis je v izbiranju snovi za svoje romane tako vseskozi in skozi originalna, da hočem tu napisati nekaj snovi v njenih najbolj znanih knjigah.

Njene junakinje, ki so polne čudnih nazorov in ekstravagantnih idej, pač ne morejo biti vzor slovanski in v obče slovanski ženi, ki ljubi domačnost, red in umerjeno, solidno rodbinsko življenje, vendar je znamenita danska pisateljica vzbudila s svojimi romani in predavanji občo pozornost med vsem kulturnim svetom, da je ne more prezreti «Žen. svet», ki prinaša obraze in duše pisateljic vseh narodov.

Elza Lindtnerjeva, iz «Kritične dobe», se da ločiti od svojega moža, s katerim je složno živela celih dvaindvajset let. Leto dni se je Elza, ki je bila brez otrok, pripravljala na ločitev, kajti ni ji bilo lahko ostaviti lepi in udobni dom na Starém trgu v Kopenhagenu.

«Imenuj moj korak absurdno idejo, hysterijo, kar je morebiti tudi res», piše po odhodu svoji sestrični Lili, «moram proč od njega, ven iz celote».

In svojem možu piše: «Ni bilo prav, da sem Ti sinoči obečala, da se urnem k Tebi, ker bi obžalovala ta svoj sklep. Vem, da ne bom obžalovala nikdar, kar sem storila. Ker pa ni nemogoče, da lahko srečaš žensko, ki bi Ti ugajala, z ozirom na to, dovoli, da svoje obečanje prekličem».

Elza pa beži prav za prav pred svojo ljubeznijo do Jörgena Maltheja, ki je osem let mlajši od nje. Dala si je sezidati po svojem okusu vilo na samotnem otoku ter se vanjo naselila s kuharico in sobarico, nežno Jeanne, ki ji postane pozneje družabnica. V Elzini spalnici je steklen strop, da vživa lepe noči, mesec in zvezde. Elza čita, igra klavir, se sprehaja, sanjari, kramlja s Jeanno, vendar ji pa postane dolgčas, ker ne vidi razven svojih dveh poslov nobene žive duše. Misli na Maltheja, katerega je vzljubila, ko je imela trintrideset let, on pa 25. Tedaj sta bila oba mlada in ni bilo videti, da je v letih taka razlika med njima. Bila sta mnogo skupaj, govorila, razpravljala o vseh mogočih stvarih, največ o umetnosti, ker je Malthe bil arhitekt, a še reven, ubog. Elza se je pa bala revščine in zato ni hotela slišati o ljubezni prav nič, pravila mu je vedno, da ljubi svojega moža. Zdaj po desetih letih je sama bogata brez moža, podedovala je znatno premoženje, a zdaj ji moti razlika v letih. Ona 43, on 35!

Slučaj je hotel, da se je neka znanka njenih let poročila z mladim oficirjem, ki jo je ostavil po enem letu. Namesto da bi jo znanci pomilovali, so se ji še smejali. Zato je bežala Elza v svojo belo vilo na samotnem otoku, in pismo, ki ga je Malthe pisal, je zažgala neprečitano.

Tako je preživela v svoji samoti skoro leto dni, pričela se je dolgočasiti, ob enem pa rediti, ker se je gibala premalo in ker ni imela maseške. Zahotelo se ji je zopet družbe, zahrepenela je po Maltheju. Napisala mu je

dolgo pismo, polno hrepenenja, povedala mu je sedaj, da ga ljubi že dolgo — celih 10 let — ter da naj pride k nji v belo vilo. Brzjavo ji je, da pride z jutranjim vlakom. Elza poskuša belo obleko, v kateri mu je bila najbolj všeč, pa ji je pretesna; obleče drugo, tretjo... Nestrpna, vendar nad vse srečna je v pričakovanju.

«Z jutranjim vlakom je prišel, z večernim je odšel», piše Elza v svojem dnevniku. Že prvi njegov pogled je povedal dovolj, potem je povesil oči, da bi ne povedale še več. In ko sta se njuna pogleda zopet srečala, je bilo jasno, da je minilo vse, kar je bilo nekoč. Njegov pogled, v katerem je čitala vse svoje ponižanje, jo je preganjal še dolgo. Tudi pozneje, ko ga ni več ljubila, ne sovražila, se je često spominjala onega pogleda.

Ko se je umirila radi Maltheja, je pisala svojemu možu. Opisala mu je vso lepoto svojega doma, vrta, gozda in vode, vse svoje gospodinjstvo in kako se bavi z njim, kakor se ni nikoli prej. Predlaga mu, naj se prepriča sam in naj pride pogledat belo vilo. Ona da se mu bo zato revanžirala, izpolnila obljubo, da se vrne, ko se naveliča samote. Na svoje lepo pismo dobila Elza obvestilo, da se je njen mož Riharā poročil z devetnajstletnim dekletom.

Elza vzkipi in ponavlja sama sebi: «Da se je drznil, da je igral komedijo, kako da žaluje za mano», vendar mu odgovori na videz veselo, čestita mu dovolj, ob enem pa naznanja, da zapre svojo belo vilo, ker se je odločila potovati okoli po svetu.

Odpotovala je s svojo družabnico v svet, v Monte Carlo, kjer je zaigrala in zopet dobila velike svote denarja, v Atene, Luxor. Povsod ubija čas s toaletami in z negovanjem svoje zunanosti, dočim živi njena mlada družabnica Jeanna naravo, pred vsem pa umetnost. Zato ostavi Elzo in odpotuje v Pariz, da bi študirala. Elza gre v London, kjer telovadi z bogatimi in aristokratskimi damami svojih let v črnih hlačah, segajočih do kolen, in v belih swaeterjih ter si daje krepko masirati svoje boke.

«Ko bo moja zunanost zadovoljiva», piše Jeanni v Pariz. «odpotujem v Njujork, kjer tebi ni bilo všeč, a zame ima prav to mesto veliko priljubljenost.»

Potuje in se bavi zdaj s zbiranjem dragocenih čipk, zdaj z negovanjem prtilikavskih kaktej in prtilikavskih japonskih dreves.

Ko ji Jeanne piše iz Pariza, da sta se tam sešla z Malthejem, se vzljubila, se vzela in pričakujeta otroka, hodi pač Elza semtertja izgovarjajoč: Jeanne-Malthe, Malthe-Jeanne, a ne čuti pri tem nobene boli več. «Kje je ljubezen», se izprašuje, «Kje? Tako strašno nerodovitna, neizrecno sem postala nerodovitna!»

V «Kritični dobi» pripoveduje Mihaelis še o Magni Wellmannovi, v kateri se je vršil v prehodnih letih tudi preobrat. Vdova po strogem, solidnem

možu-učenjaku, ima več otrok, pa dobi v onih poznih letih nezakonskega otroka, da neženirano nosi svojo sramoto po Kopenhagnu. Tej ženi piše Elza iz Njujorka med drugim: «Živim tu v 14. nadstropju. Hiša je urejena sijajno in je vse tako svetlo, kakor bi bilo vse skupaj samo velik atelje. Mislim, da bom legla k počitku tu na kakem pokopališču in ker se tu mrličiči šminkajo in negujejo, da se zde 20—30 let mlajši, nego so bili živi, prija to moji ničemurnosti, ki je ni nič manj kljub teži mojih let.»

Prav tako se je pregrešila v svojih prehodnih letih Lili Rotyjeva, dobra, vesela in srečna žena profesorja in zdravnika Roteja. In po Lilini smrti piše Elza ogorčeno njénemu možu: «Neštevilnokrat ste, gospod profesor, pomagali nesrečnim ženam, ki so iskale pri Vas pomoči. Pojašnjevali ste jim, kako nevarno vplivajo prehodna leta celo na najmirnejše in najsigurnejše žene. Za vse druge ste skrbeli dobro in pametno. Na krifično dobo svoje žene se pa niste ozirali prav nič. Pustili ste, da je usoda zdrobila lepo, dobro bitje, Vi niste iztegnili roke, da bi jo rešili.»

Potujoč po Ameriki, se pelje Elza nekoč iz same radovednosti s podzemeljsko železnico, s katero se vozijo le revnejši in nižji sloji. Tedaj skoči mimo nje deček, ki se vsem pači in govori nedostojne besede. Elza misli, da je deček bolan in da govori v vročici. Fant pa skače v naročje gospem, pljuva v obraz, brca gospode in ko ga sprevodnik prime krepko za roko, ga deček ugrizne. Na prvi postaji ga vržejo z voza, a ko se jame železnica pomikati, je že zopet v vozu, in tako se ponavlja na vsaki postaji. Strahoma vidi Elza, da otrok ni bolan, ampak pijan. Mahoma se vrže deček Elzi v naročje in zaspi. Tega otroka vzame Elza k sebi in ga posinovi kljub temu, da ji je znani ameriški psihijater izjavil, da je fant odločno zločinske naravi.

Deček — Kelly — je vzbudil v Elzi Lindtnerjevi materinska čustva, njegova vzgoja postaja cilj njenega življenja. Odpotovala je z njim zopet na Dansko v svojo belo vilo na otoku in pozneje v Kopenhagen. Kelly ji je bil odslej edina skrb in veselje.

Ko so K. Mihaelisovo napadali radi te knjige, je pisala uredniku «Zeitgeista»: «Grizejo me in me trgajo, stojimo si drug drugemu nasproti kakor volkovi.»

Ena najlepših knjig K. Mihaelisoje je «Otrok».

Bolna deklica, edina hčerka Andrea, opazuje, vidi in ve, da se oče in mati ne razumeta. Izve, da uničuje mati očeta z ljubosumnostjo in da živita oba življenje v peklenskih mukah. Vse to izve, dasi ji starši po možnosti prikrivajo in prihajata oče in mati z roko v roki k njeni postelji.

Deklica umrje in mati najde njen dnevnik, iz katerega spozna vse, kar je otrok občutil, videl in trpel, ne da bi ona, mati, kaj slutila o vsem tem.

«Ko bi vsaj mogla živeti», piše Andrea v svojem dnevniku, «en dan pri očetu, drugi dan pri materi! Vsak zase mi je ljub in drag, ko sta pa skupaj, se mi krči srce v boli in spreletava me mraz.»

Česa ni izprevidela Andrea v svojem dnevniku! Vse tajnosti, ki so jo odkrile prijateljice, ker mati tega ni znala, ali ni hotela; prav za prav pa ni mogla, ker jo je njena ljubosumnost prevzemala uso. Strta stojita oče in mati ob mrtvi hčeri, dobro se zavedajoč, koliko sta zagrešila na svojem otroku, ki se je kazal kljub vsemu, kar je vedel, razposajeno veselega.

«Osamljena sva», pravi žena Jutta svojemu možu, «vendar sva pa manj osamljena, če sva naražen, nego če sva skupaj.»

Za junakinje svojih romancov postavlja Mihaelisova rada prav izredne ženske. Tako ima v romanu «Meta Trapova» junakinja Meta tri hčerke, vsako z drugim moškim. Dasi so bili vsi trije za časa svojega razmerja z Meto pripravljeni, da jo poročijo in so jo zato rotili in prosili, ona ni hotela. (Obečala je namreč na smrtni postelji svoji materi, da se ne bo trajno nikoli navezala na nobenega moškega, ker je mati strašno trpela radi očetove večne nezvestobe).

Vzgajala je svoje hčerke sama s svojim delom in trudom, prispevkov ni sprejemala od nikogar. Pač pa je prihajal oče prve hčerke, krepak odločen pomorski kapetan, v posete k Meti vsakokrat, ko je prišel na kopno; oče druge hčerke je prihajal na obed ob nedeljah, oče tretje je obedoval pri Meti ob torkih. Meta je pač vzbujala z vsakim posebe spomine na minule dni, potovanja, razna mesta, krasoto prirode, o ljubezni in o skupnem življenju ni hotela slišati ničesar. Zdaj ljubi Meta samo svojega šefa, ki jo tudi ljubi, a si do tedaj še nista povedala. Vsako hčerko vleče nekaj neznanega, čudovitega do pravega očeta, čeprav še nobena ne ve, da si niso prave sestre. Vsak oče seveda privilegira in vabi na izprehode svojo hčer in tako se razvije očetovska ljubezen in otroška udanost v treh primerih.

Metin oče je igral in Meta tudi igra (Mihaelisova poudarja v svojih romanih take dednosti v več slučajih.) Meta špekulira, izgublja, zapravlja denar iz šefove blagajne in manipulira s porarejenimi menicami. Ko je šef zapazil primanjkljaj, je hotel stvar prikriti in Meti odpustiti, toda ona se ovadi sama in gre v zapor. Vsi trije očetje prihajajo v Metino hišo k hčerkam, zdihujejo in tarnajo ter obsipajo deklice z darovi. Tudi šef prihaja, molče sedi po cele ure z upognjeno glavo ali ogleduje vse naokoli, kakor bi si hotel za večno vtisniti ves dom v spomin, včasi tudi joče. Vsi štirje so jetnici Meti ponujali denar, da bi se poravnal primanjkljaj, vsak od njih bi jo rad vzel za ženo, toda ona ostane trdna v svojem sklepu — v ječi. Okoli ječe se često izprehajajo hčerke s svojimi očeti, ki božajo zid, za katerim je zaprta Meta. Zanimiva so pisma, polna vdanosti in ljubezni, ki jih starejša, hčerka pomorskega kapetana, vzame maminega šefa in druga dva

očeta si vzameta vsak svojo hčerko, ko Meta piše, da vzame po prestani pišejo hčerke svoji materi v ječo. Vsaka deklica spozna svojega očeta, najkazni kapetana.

Navajam snov te knjige kot dokaz, kako piše Mihaelis učasi docela neverjetno. Tu je šlo pisateljici gotovo bolj za senzacijo in originalnost nego zato, da bi podala veren tip žene in matere. Mislim, da tudi na Danskem ni takih žen in mater, ki bi bile navezane na toliko mož, in prav tako je malo ali celo prav nič verjetno, da bi jo oboževali kar trije moški skozi dolgo vrsto let in jo bo naposled, gotovo že v «kritični dobi», vzljubil še četrti.

(Dalje prih.)

Marica Bartolova.

Prikazen. (Dora Grudnova.)

Ta mir najtišji v srcu mojem
in ta tišina mrtva naokoli:
še misli čujem šepetati,
brezupne misli moje,
bolj tihe od tišine;
še mraka tih korak,
še mraka plah prihod
mi na uho zveni
kot vzdih bolesten —

kaj ni očesu viden?
V prikazen mrko izobliččen,
leden smehljaj v obrazu
in mrtev soj v očeh;
brezkrvni ustni spačeni
v trpkosti krčevito —
koščeni prsti,
hladna dlan...

Srcé, med prste uklenjeno koščene,
zajeto v dih prikazni mrke,
plašno trepeče:
Ob zadnji uri me obišči,
premladi še so moji utripi;
tvoj dih je hladnejši od smrti —
gorje, kdor v duši hrani tvoj poljub:
po svetu tava živ mrlič,
o, beži, beži proč, Praznota!

V noči. (Ksaver Meško.)

Srebró čez svet luna lije
in svet se srečen smehlja.
Skoz noč drhte melodije,
vrisk srečnega srca.

Cvetlica ob vodi trepeče
in voda šumlja, ji šumlja,
o sreči ji sladki šepče.
A moja sreča? — Prešla...

Pisma gospodične Marine. (Anka Nikoličeva.)

IV.

Na Pristavi, 8. decembra.

Dragi prijatelj!

Prisrčna hvala za pozdrav, ki si ga priložil Metkini pošiljki.

Bože, kako je bedast ta korektni človek. Hladna zahvala, ko mi srce vriska, da je pozabljena zamera, ki je nastala med nama, ko si govoril nekaj o ljubezni.

Vse je pozabljeno, kaj ne, in vidim Te, prijatelj, kako se zvito in dobrodušno smeješ, ko izbiraš cigarete za Marino-sladkosnedko. Da si mi poslal knjigo ali sentimentalen cvet, bi morda moje srce iskalo in našlo grenko kapljo, senco trpkosti v Tvoji ljubeznivi gesti. A tako, — daj, da Ti krepko stisnem roko, kajti pri srcu mi je tako toplo, prijatelj dragi.

Udobno sedem v naslanjač, prižgem si Tvojo cigareto, pero pomocim v črno tinto in Ti pišem.

Pišem dolga pisma od srca. Vse Ti povem, vse po vrsti, kako in zakaj je takrat moj hladni razum odklonil izlet v pravljlično deželo, kamor drži z rožami posuta cesta, a na križpotih vodi znak s puščico prebodenih src —

Morda so me ženirali baš znaki na križpotih.

Vidiš, talenta nimam za ljubezensko trpljenje, še manj talenta morda za zaljubljen flirt. Molči —. Saj vem, da bi i midva končno menda prijadrala v tisto mirno pristanišče, ki se mu pravi zakon. Po dolgih letih bi postal profesor, jaz bi si prištedila balo. Modre tisočake bi zamenjala za platno in za aluminijaste kozice. Stric bi podaril bruseljsko preprogo in teta porcelan. —

Glej, fant moj dragi, jaz ne morem. — Jaz menda niti ne bi mogla, če bi živelo v meni tisto neodoljivo čustvo, o katerem čitaš v knjigah in ki je gledaš, lično sfrizirano, opremljeno z izdatno mimiko in postavljeno v izbran milje, na kinematografskem platnu —

Jaz vem, da bi prišel večer, ko bi, utrujena od vsakdanjosti, ne mogla s Teboj v šumeče gaje. Vem, da bi nekoč odlital knjigo, od katere bi ujela baš naslov, ko bi brisala prah s pisalne mize.

In vem, da bi se zagledal nekoč na promenadi, ko bo v spomladanskem zraku plaval vonj vijolic in topli dih razorane, sveže grude, v par elegantnih nogavic iz srebrnosive svile, ki ne bodo moje —

Vidiš, zdaj se smeješ, ker dobro veš, da nisem ljubosumnega mišljenja. Le, — da jaz tudi ljubim nogavičke iz srebrne svile —

In tako dalje, dalje bi ti govorila v neskončnost.

Ali ni tako-le mnogo, mnogo lepše? Prijatelja ostaneva, zvesta tovariša, kakršna sva si bila od mladih dni. Ali se spominjaš dolgega, s pustim železjem ograjenega hodnika v tretjem nadstropju stare mestne hiše? Naše

fantastične, brezkončne igre nadzirata v redkih presledkih, ki jima jih dopušča delo, vsaka pri svojem oknu, ki gleda iz kuhinje na hodnik, Tvoja in moja mati, Tvoja vrti med kuhinjskimi opravili še šivalni stroj — učiteljeva pokojnina ni obilna, a Ti si vsaj edinec.

Pri nas pa —! Majka naša mila nam je vsem četverim komaj napolnila zelodčke, zakrpala vedno prozorne nogavice, zmašila poletni slamnik. Očeta se spominjam, kako se je tih in brez veselja vračal na obed in večerjo: izmučen, v oguljenem sukniču in v čevljih, ki so bili že v petič zamenjali podplate.

Tudi on je bil profesor. Moje otroške oči pa niti niso videle do dna —

Ne, prijatelj! Nikdar bi ne mogla. Morda je bil to drugačen rod, drugo pokolenje. Morda so bili tudi fizično močnejši. A moja mila mati, tako se mi vidi, je bila v cvetu svojih let prav tako stara, kot je danes. In tudi danes še nismo praznovali njene petdesetletnice.

Ne, prijatelj mili.

Življenje svoje ljubim in svojo mladost. Ljubim svoje delo in svoj pokoj, ljubim šumeče mesto in ljubim tihi gozd, kjer zdaj živim. Ljubim modre in vesele knjige, lepo ročno delo, ljubim ljubeznive sanjarije v večernem mraku. Ljubim deco, ki raja po trati, cvetice ljubim, zlato solnce in prozorne megle, ki plavajo pod modrim nebom.

Morda ljubim svobodo.

In tudi Tebe ljubim, prijatelj dragi. A ljubim Te tako, da Ti zrem, smejoča se, v oči, da Ti prožim prijateljski roko in Ti velim: Udari! Da, udari, da ostaneva prijatelja do konca dni.

In v tem prijateljstvu Te iskreno pozdravljam.

Do konca dni Tvoja

Marina.

V.

Na Pristavi, 1. januarja.

Zlata mamica!

Prekasno so minili božični prazniki v dragem domu, ki je ves topel od Tvoje ljubezni. Vse, kar sem Ti hotela reči v zahvalo, sem morala ob Tvoji vedni zaposlenosti opraviti s poljubom na Tvoje lice, z bežnim božanjem Tvojih temnih las, ki že tako zelo sivé na temenih. Če so se Tvoje vedno delavne roke mimogrede za kratek hip položile na moje rame, in če sem, kakor dete, položila nanje svoj obraz, sem začutila, da diši po mandljih in rozinah, kot zadnjíc, ko si ravno rezala potice za Metkino tovarišijo. Ali pa vonjajo rahlo po bencinu, ker si odpravljala iz očetove nedeljske suknje masten madež. Če sem se za slovo sklonila do Tvojih rok, je odnesel moj promenadni plašč gotovo konec sive volne, ker si pravkar potezala ubeglo pentljo na Janezkovi dokolenki na njeno pravo mesto.

Povej, mamica mila, ali res vse matere poklanjate vso vašo skrb, vso ljubezen, vse vaše želje le v blagor Vaše dece? Povej, koliko noči si

bdela, računala, premišljevala, si odtrgovala, šivala in pekla, da si nam priredila svetel Božič? Nam odraslim, nam pametnim, modernim otročajem? Zakaj, povej, zakaj pogrēša Tvoj skromni, črni plašč še danes krznen ovrtnik, ki si ga mislila nabaviti že lani?

Moje srce je žalostno in srečno. Srečno, ker Vas ima, predobri stariši, a tožno, ker Vas ne more ukovati v zvezde iz zlata —

Tudi pri nas na Pristavi se je pojavila mati. Pomisli, mamica, kakšna izprememba! Gospodična Vanda Müller, hčerka naše oskrbnice, je prišla na božični dan domov. Nikdo ni vedel, da ima gospa Müllerjeva hčerko. Živela je na Dunaju pri očetu. Zakon Müllerjevih ni bil srečen, prišlo je do ločitve in Vanda je rajši ostala z očetom v velikem mestu.

Krasna devojka Ti je to, polna življenja in šegavosti. Na Pristavi jo menda že vse zmešala. Ves moški rod jo obožuje in naš knjigovodja je postal skoro elegičen. Kjerkoli se pojavi njena ljubka, zlatolasa, z dunajskim šikom ostrizena glavica, ji slede hrepeneči pogledi naših mladih in starih kavalirjev.

Včeraj, na Silvestrovo, smo imeli nekakšno domačo veselico. Tako je običaj tu na Pristavi, ker zaradi letnega zaključka nikdo ne dobi dopusta preko božičnih dni. Iz vasi so povabljeni honoracijori, gospod načelnik, poštarica, gospoda iz šole. Sam gospod Bošković je prišel iz Zagreba. Bilo je prav prijetno, celo nekoliko slovesno. Po polnoči smo plesali in gospodična Vanda je bila oboževana zvezdica, oblečena s perfektnim šikom od nog do glave, ljubezniva in živahna ter odlična v tangu, blacku in charlestonu.

Njena mama je vsa blažena in upa, da ostane hčerkica pri nas. Kako se je ta žena izpremenila! Ali Ti nisem nekoč dejala, da se mi vidi, kakor da je brez srca? Ah, mama, kako sem se zmotila! Njeno srce le ni bilo na Pristavi, njene misli in njeno življenje, kar ga ji je ostalo preko njenih dolžnosti, so bili daleč, daleč proč, v šumnem vele mestu, pri otroku, ki ga dolga leta ni niti videla.

2. januarja.

Oprosti, draga mamica, da včeraj nisem končala.

Ko sem sedela po večerji pri svoji dragi pisalni mizici in sem se pismeno pogovarjala s Teboj, je potrkala pri meni gospodična Vanda. Sedli sva k peči in pogovor se je sukal o tem in onem. Ko je vrgla ogorek tretje cigarete v peč, je sunkoma obstala in dejala: «Vi mi morate pomagati, gospodična, morate. Pomislite, mama in Boško (tako imenujejo intimno gospoda Boškovića) sta sklenila, da ostanem tu. Moj papa je baje zadovoljen. Vsega tega ne razumem. Ne razumem, da bi papa dovolil, da zakopljejo njegovo punčko v tale gozd. Ne zares, kakšna ideja! Tu pri vas naj bi se uvajala v korespondenco. Morda bi vas kedaj nadomestila, morda ostala poleg vas, kaj vem. Vem samo to, da nočem, nočem, nočem. Ne, na Pristavi ne ostanem, za noben denar se ne zakopljem v to samoto. Vas mi postavljajo za vzgled.

Kaj jaz vem, kdo ste vi in zakaj samevate v samoti. Kaj vem, kaj vam je storilo življenje —»

«Draga gospodična,» sem odvrnila, «življenje mi dosedaj ni storilo ničesar zalega. Rada sem na Pristavi, rada delam in rada služim novce. Prav zadovoljna sem in srečna.»

Mokre oči pod krasnimi obrvmi so se začudeno zastrmele vame.

«Ničesar nisem včeraj opazila. Kdo je vendar vaš flirt,» — «Kako?» — «No s kom se zabavate tu na Pristavi, da ste tako srečni!»

Oj, drago dunajsko dekle, kako si vendar glupo. Res, od srca sem se nasmejala, potisnila sem jo nazaj v naslanjač in mnogo sva še govorili. Na vsak način je hotela, da jutri kratkomalo odklonim gospodu Boškoviću, da bi pri meni prakticirala. Težko sem ji dopovedala, da nimam pravice, odkloniti delo, ki mi ga naloži moj gospodar in ki ga zmorem. Sama pa sem se prepričala, da ob razpoloženju gospodične Vande ne bo mnogo uspeha pri podučevanju in s tega vidika sem obljubila, da poskusim po svojih skromnih močeh vplivati na gospoda šefa.

«Storite, kakor hočete, le to Vas prosim, naredite, da ne ostanem na Pristavi.»

In tako sva se ločili. V očeh se ji je blestela zadnja solza, a na rdeče ustne se ji je prikradel upapoln smehljaj.

Druge jutro me je res poklical gospod Boškovič. Naklonil mi je svoje zaupanje in mi povedal marsikaj, kar mi je razjasnilo položaj. Ne bo Te zanimalo, draga mati, saj se tiče nam tujih ljudi. Le toliko naj omenim, da je bil rezultat najinega pogovora ta, da gre gospodična Vanda na trgovsko šolo v Zagreb in da se ji za enkrat ni treba bati, da bi se zakopala na Pristavi.

Kakšna sreča, mama mila, da nosi naša stara, dobra zemlja ljudi tako različnega mišljenja, čuvstvovanja in razpoloženja.

Dolgo pismo je to bilo, mila moja mamica.

Kako ste praznovali konec leta? Metka in naš osmošolec Zlatko sta morda kod plesala?

Mnogo, mnogo misli na vas vse, najdražji moji, in vas vse od srca poljubljam.

Vaša Marina.

VI.

Marina, deklé...

Da, danes pišeš sama sebi, kajti nikomur tega ne poveš, kar se je danes zgodilo.

Tako, zrcalce zdaj predse postavim, da si ogledam lice. Pero vzamem v roko, da preberem dušo in si napišem grehe, in izpoved in morda odvezo.

Nemara bi se spodobilo, da primaknem rdeče rože v vazi, da prižgem vse luči v sobi in da si nadenem obleko iz bele svile.

Oj, Marina, Marina, kaj se je danes vendar pripetilo! Prav malo manjka in pred seboj v zrcalu bi zdaj gledala nevesto, zaročnico bogatega meščana, avto, ovratnico iz biserov, potovanja na Rivijero, sijajno družbo, čajanke, v gledališču ložo.

Marina, mar si tepče! Ali res še premišljuješ? Dobro slušaj in lepo mi odgovarjaj in ti odgovarjaj, vest in duša, da Marina, ta deklič nerodni, v kakšne čudne dogodivščine mi ne zabrede.

Ne, lepa nisem. Niti bogvé kako šik. Tu-le, glej, na glatkem čelu, tik nad noskom — nosek je res fletkan — črna pika mi sedi, prav ob levi obrvi. Oči? Niti modre, niti temne, kot črnice. Ah, prav navadne, vsepovprečne so oči. No, in tako dalje, kakoršne smo pač moderne deklice, ki ljubimo mrzlo vodo, hojo v svežem zraku, gimnastiko in športne vežbe. Niti kratkih las si ne privoščimo in moji temni kodri tesno objemajo glavo ter se preko ušes zavijajo v skromen kolobarček.

Zakaj me neki hoče poročiti bogati žid?

Saj žid baš ni. Menda so že v drugem pokolenju vsi kristjani.

Kako mi je dejal? — Da me neizmerno ceni, da sem «otmena» gospodična in vrlo «tüchtig». In ko sem ga ob tej pohvali vsa srečna pogledala, je skoroda zardel, lovil besede, potem me je prijel za roko in tiho vprašal — in menda se mu je tresel glas — ali bi ne hotela biti njegova žena.

Marina, menda nič ne veš, kaj si potem dejala, kaj storila. Bilo je čudno — niti ne preveč nevšečno. In ker je ravnokar nekdo prihajal, me je vprašal za odgovor.

«Jutri», sem dejala hitro in v zadregi. A on se je priklonil in — resnično — roko mi je poljubil, to-le mojo desno roko, moj lastni gospodar.

In zdaj, Marina, premišljujva.

Ne, prestar mi ni, čeprav bo že v bližini štiridesetih let, pa saj sem tudi jaz po mišljenju starejša, kot so dekleta mojih let. In dokaj eleganten mož. Inteligent in prikupen, da, delaven, razumen, korekten, takten. —

Marina, ali ljubiš drugega?

Morda misliš na plavolasega študenta izza lanskega predpusta? Mar ti prijatelj Tone — he, ne, Marina, nič ne ljubiš, nič, nikogar. — Prav rada bi drčala v svetli limuzini z gospodom Boškovičem kot soprogom po gladkih cestah ob obali sinjega Jadrana. Ponosno bi stopala ob njegovi roki po nedeljskem Zrinjevcu. Moja plesna toaleta iz srebrnega brokata bi se lepo podala visoki silhueti v črnem fraku.

In naš stan — v Tuškancu seveda — bi bil izbrane elegance. Brez vsiljive babarije bi bilo vse umirjeno in solidno. V jedilni sobi temen les, lestenci iz bakra. Par lepih, starih mebljev v sprejemni sobi in tisti sarajevski «čilim» bi želela, ki se svetlika, kot bi bile arabeske iz modrosivega baržuna. Vseповsodi pa bi cvele rože...

Kraj moje spalnice bi bila dečja soba. — Da, deco bi imela, dva fantka, sladko bebo in morda še kaj.

Po vrtnih stezah bi se ž njo lovila, metala žogo, iz drobčkanih marjetic bi ji plela vence, najlepše pravlјice bi si izmišlјevala, in na večer, ko bi se pritihotapil mrak med cvetne grede, in ko bi se upehani obrazki stiskali v varno materino krilo, ko bi zaškripala v ograji vrtna vrata, in bi prišel papa —

Vidiš, Marina, to ne gre, res, to je nemogoče, to je povsem nemogoče, da bi bil gospod Boškovič oče te moje sladke dece.

In tako, Marina moja, zdaj vemo, kako bomo jutri govorile.

Ah, kako je to življenje čudno, žalostno, veselo —

In težko tupatam in neprijetno.

Marina, lahko noč.

(Konec prih.)

V najtišјjih trenutkih. (Radivoj Rehar.)

*V najtišјjih trenutkih razcvete
se v srcu mojem cvet,
omamen ves in opojen
hrepnenja skrivnostni cvet.*

*V najtišјjih trenutkih se tajno
združi moja duša s teboj,
in vsa se prelije v tvojo
in v tebi je vsa in s teboj.*

*In v tistih trenutkih sva sama
visoko nad vsem, nad vsem
in sva ko pesmi vesolјstva,
ko angelske pesmi refren.*

Ob težki uri. (Milena Mohoričeva.)

Ledene rože cveto na mojih oknih, in jaz mislim na Tebe, moj brat.

V mojem srcu je neizmerna žalost, in jaz mislim na mir, ki je s Teboj.

Tesno mi je. Mala svetilka gori na moji mizi... In duh, ki zanika življenje, je pristopil k meni...

Kam? Kje je oni solnčni žarek, da bi prisvetil k meni? Kje je kraj, kjer je bogato življenje doma?...

Ti si, moja mati? O da, tvoj obraz je prvi, ki ga srečam na svoji blodni poti... Tvoje srce ne pozna nevere?... O!... Predrobna je tvoja duša in prenežna, da bi znala pokazati pot.

Nate mislim, prijatelj. — O, in stokrat, tisočkrat težja je moja misel.

Bog? ...Neizmerna, brezbrežna je slutnja.

In jaz sem sama, tako neskončno sama... Ledene rože cveto na mojih oknih; trudna sem, in mislim nate, moj brat, in na mir, ki je s Teboj.

Jadro. (Zdenka Markovičeva. — A. Gradnik.)

V vseh velikih in lepih trenutkih življenja, ko, pretrpevši težko bolečino, začutim mahoma v sebi osvobojenje in mir in najdem zopet ravnotežje med seboj in svetom — v takih trenutkih je najlepši neki moj občutek: občutek, da ležim na površini daljnega, modrega, neznanega morja, z rokama izproženima po strani kakor razpeta na vodi... Ne vem, ne kaj je pred menoj, ne za menoj. Sama nisem več «jaz», prestalo je moje bistvovanje, sedanje in preteklo: samo simbol sem nečesa, kar je izven mene.

Tedaj se zdim sama sebi kakor neko jadro, belo, večno jadro velike, neznane ladje, ki okrašena in ponosna plove po oceanih, kraljevske galije, iz davnih časov, z velikim kljunom, ponosnim vratom in visokim jamborom, ki para nebesa in prepluje svetove...

Ležim pokojno ko belo, trudno jadro na vodi, zbiram sile in čakam... Čakam, da pride čas in da krenem; da zapiha veter in da se dvignem, napnem sile in krenem v življenje... In tedaj bom tudi jaz z ostalimi jadrenicami jadrjala po modri daljini, se zibala, izginjala in se pojavljala in videla v ljudeh hrepenenje.

Tako razpeta v vzduhu se bom razkrilila, opila z vzduhom in solncem, borila, osvajala višine, spajala vodo in vzduh, nebo in človeka, nemir ljudskih duš z nemirom višin...

Letela bom, tekmovala z vetrom, se dušila od blaznega leta, dehtela od vznemirljivih višin, gugala ladjo, da jo vtopim in pogreznem v vodo; hočem da se ona trese, da na valu trepeče, kakor jaz hočem. Hočem, da ladja, kraljevska in okrašena, občuti mojo moč, moč razpetega jadra opojenega z zrakom.

Tako visoka in bela, vesela in svečana, pojdem vsa iz sebe in duša se mi bo napela in razkrilila in bo zaplapolala v višavah ko zlatobeli prapor vstajenja.

In tedaj se ta moja napeta duša ne vrne več v telo, ker ji bo pretesno, ne bo se več ozirala na ladjo, ki ji bo pretežka in jo bo ovirala kakor okovi; tedaj bo ona sama pela in ko beli razkriljeni galeb bo plula vrh nje. Nevidno bo vodila ladjo, njen duh bo, njeno življenje in moč.

O, jadra bela, sedež in počivališče ljudskih duš, ki so se osvobodile telesa, bela in bliščéča, daljna in bližnja, znana in neznanca, ki vzbujate hrepenenje in vzdih, bratje in sestre mojega jadra, ki počiva in čaka, da poleti in krene kakor vi — da ste mi pozdravljena!

Istarska seljakinja. (Drago Gervais.)

Fejtonom ne mogu da kažem o njoj no, što bih hteo da kažem. Hteo bih da napišem jedan ditiramb, jednu pesmu med pesmama, u kojoj bih opevao jednu veliku bô, jednu ljubav i jednu herojsku samozataju.

Jer te su njezine odlike.

Rodila se je i živi u sredini, u kojoj je sav život tek jedna mučna, ogorčena i teška borba za kruh naš svagdanji.

Rodila se je u sredini, gde se na nju stavljaju najteži zahtevi, gde se od nje traži najteže poslove.

Život joj ispija kap po kap krvi, a da joj zato ne daje nikakve, ni male kompenzacije.

Celi je njezin život obeležen teškim, živinskim radom, teglenjem od jutra do mraka, od dana u dan, i sav je rezultat toga silnog, mučeničkog rada — tek gorka korica hleba.

U ovoj silnoj borbi za elementarne potrebe života iscrpljuje se sva njezina enerzija, ostaje za nju zatvoren sav onaj drugi, nepoznati svet: svet duha, lepote, užitka, koga uživaju njezine sretnije sestre.

U tom svagdanjem ispunjevanju i vršenju tolikih sitnica, tolikih posala i poslića, koje sačinjavaju njen život, ne dospeva žena niti da se nasmeje, niti da se odmori.

Tragedija svih malih, nesretnih i siromašnih ljudi i jest baš u tome, što moraju da sve svoje sile posvete živinskim nastojanjima za jedan život, koji nije daleko od životinjskog!

Svo njezino veselje jesu one devojačke nedelje u kojima je polazila u crkvu i na ples. I ništa više.

Život ju je obeležio: Njezina su ledja grbava, njezino je lice išarano crtama života, njezine su oči ugasle, jer je svu svetlost odnela iz njih tuga života.

Kad bih bio slikar, stvorio bih ovu sliku:

Strmi breg i put, koji vodi iz gradića u selo. Na putu žena. Mlada, ali sa licem, koje prenerazuje svojim staračkim crtama. Na ledjima koš. (Ta znate ga: onaj žuti, pleteni, veliki.) Žena se vraća iz grada u selo. Ustala je još prve zore, spustila se u grad sa teškim teretom na ledjima, vikala i prodavala na trgu do podna, i sad se vraća kući. A sutra će opet. I preko-sutra. I sve dok ne iznemogne, dok je ne ubije.

O, ja sam naslutio njezinu bô.

Naslutio sam je u njezinom preplašenom govoru, u njezinom izmućenom licu, u njezinim nemoćnim gestama.

Njoj život nije priustio bogati rečnik, i ona ne će moć nikad da mi kaže ono što oseća. Ona to ne će znati da kaže.

Ona se ne će sentimentalno raspričat o tome kako joj je život težak, omrznuo i kako moli Boga, da je reši tereta. To ću pre čut od žene, koja nema prava da se tuži i koja se tuži samo od dosade ili pod utecajem lektire.

Ako mi već što odgovori, odgovorićemi: koš je nosila moja majka, koš nosim ja, koš će nositi moja kćerka. Tako mora da bude, tako je zapisano. — A taj koš je pun jada, briga, gladi, suza i nevolje.

Bog joj je dao da bude rođena u siromašnoj kućici, na siromašnoj zemlji. Bog joj je dao decu, koju valja othranjivat, Bog joj je dao takav život.

Ona žive bez iluzija. Primila je na sebe križ i nosi ga bez odmora i bez bune.

Eto ovako:

O, Gospode! Zašto si baš na mene naprtio taj križ. To nije pravedno od Tebe, Gospode! No, Ti si hteo, i premda u mojoj duši ne nalazim nikakovo opravdanje, ja ga nosim, jer je od Tebe. Ti ćeš me, Gospode, nagradit mirom.

Mir, to je njezina posljednja stanica. Kad bi znala da kaže, rekla bi: mir. Njezina molitva je molitva za mirom: da nestane svih ovih patnja, svih ovih muka, sve ove težine života, koja je večno prati.

I zato razumem ženu, što moli u crkvi. Ona ne zna da govori drugome nego Bogu. Ona od nikoga ne očekuje spas, nego od njega, i zato moli samo njega.

Jest, samo poniženi i uvredjeni mogu osećat potpuno Boga, samo oni znaju s njime da govore.

I ovakva, večno zaposlena i zabrinuta, šutljiva, otkrivajući svoju bô samo Bogu, poveravajuć svoju tajnu samo njemu; ova žena ispunjuje svoju zadaću divnom enerzijom, herojskom samozatajom.

U časovima rezignacije traži utehu od Boga, da onda, ojačana i mirna, nastavi rabotu za koricu hleba.

Tako joj prodje život. Izvršila je jednu zadaću, koja se može samo onda proceniti, ako se zamisli u to, što znači bit majka, što znači bit žena u narodu, kojemu je beda sela na grbaču.

Život joj je prošao bez smeha i radosti i ona sreća, koja joj pripada, ne može da bude opažena od nje: svest, da je njen život bio koristan.

Život bejaše za nju tek jedna strašna sanja, koju joj je ispila snaga. Ona se od njega oprašta mirno, bez predbacivanja i bez tuđe.

Ona veruje, da sad počinje pravi život, ona to zna, jer ona je od te vere i živela. *Ona je živela od vere, da ju posle života i napora čeka mir.*

I još više: ona čeka, da joj se reši tajna njezina života, da dozna, zašto baš toliko trpela.

Mati. (Matija Lipužič.)

*Še s šolskimi knjigami v roki sem korakal
za Tvojo žalostno krsto po aleji domači,
ckinčani z lipami cvetočimi, v petju čebel,
na razrito in razjedeno grobišče.*

*Ves tresoč se sem poslušal turobne molitve ob grobu,
padanje razorane zemlje na Tvojo večnost...
In se mi je zdela molitev kakor sladka božajoča Tvoja pesem
in se mi je zdelo padanje zemlje kakor udarjanje kladiva
ob bron moje jadikujoče duše...*

*O, davni, prestrašni trenutki:
V telesu je grizel bacil,
v duši je prežala smrtna brezkončnost,
zakopali so Te v večni vrt,
o, mati;
takrat sem si obraz zakril...*

*In odkorakal sem s šolskimi knjigami v roki
od Tvoje žalostne grobnice po aleji domači,
takrat sem si obraz zakril
in v sanjah sem se k Tebi privil,
o, mati...*

Skodelica čaja. (Davorinka Deželova.)

Današnja družba se ne zbira več k brezmiselnemu popivanju, družabni sestanki in popoldanski obiski se vrše največ v znamenju čaja.

Glasovi o škodljivosti čaja niso ravno redki, a čujmo nasproten glas izza skoro 2 stoletij: l. 1748 piše Holbert: «Ako nista kava in čaj v ničemer koristna, ne smemo pozabiti, da je pijančevanje, ki je bilo tako razširjeno, prišlo iz mode. Zdaj lahko napravijo naše žene in hčere deset obiskov dopoldne in vendar pridejo domov docela trezne.»

Rjavo pijačo Vzhoda je sprejel Evropejec brez obotavljanja in tudi brez želje, da bi izvedel kaj več o domovini in o zgodovini čaja. Vzhod, od katerega je sprejel evropski človek čaj, označuje povprečno kratko za barbarske dežele. A baš v deželah Daljnega Vzhoda je mnogo poezije; njega umetnost je samonikla in svojevrstna, celo v vsakdanjem življenju, v njih običajih se zrcali nežna poetičnost — in ne v najmanjši meri pri čajankah.

V južni Kini je bil domači čajevcec že v davnih časih znan kineški botaniki in medicini. Čislana je bila rastlina vsled svojih lastnosti: s čajem so blažili utrujenost, krepili voljo, preganjali zaspanost, čajju so pripisovali tudi moč, ki krepí

vid. V začetku je bil torej čaj zdravilo, sčasoma je postal pijača. V Kini je prišel čaj v 8. stoletju v poezijo. V 15. stoletju je Japonec povzdignil čaj v kult — teizem. Teizem je postal kult, čaščenje lepote sive vsakdanjosti, kult čistosti in harmonije, kult romantike družabnega ustroja, kult usmiljenja. Bil je v bistvu nežen poizkus, izpopolniti Mogoče v Nemogočem, ki ga nazivamo čistost in harmonijo, kult romantike družabnega ustroja, kult usmiljenja.

Filozofija teizma ni esteticizem v banalnem pomenu; v nji se je odražalo stališče napram človeku in naravi. Teizem je vzgajal k čistoči, pravem gospodarstvu; učil je, da je prava udobnost v preprostosti in ne v kričeči raznoličnosti; bil je geometrija morale, ker je uravnavael razmerje občutja do Kozmosa. Teizem je odsev duševnosti vzhodne demokracije, ki je povzdignila vse svoje pripadnike teizma v plemstvo dobrega okusa. Teizem ie našel pot v elegantne buduarie in v hišo preprostega človeka. Kmetje so se učili negovati cvetice in delavec se je učil pozdraviti zemljo, vodo, nebo, vso naravo.

Človek Vzhoda označuje neobčutljive brezbrizneže, suroveže, ljudi brez fantazije in nežnosti «ljudi brez čaja v sebi»; nasprotno pa je pri njih človek «ki ima pre eč čaja v sebi», nebrzdan esteta, zaničujoč tragiko življenja, nediscipliniran človek, ki se izživlja v razvratnih čustvih.

Kitajci pravijo čaju «tcha» (tša). V Evropi so prvotne visoke cene ovirale čaju pot v preproste hiše in ga povzdignile kot rezervat za svečanosti in umetnike, za nekaj posebnega, s čemer so obdarovali kneze. Kljub temu pa se je pitje čaja širilo v Evropi naglo. Londonske čajnice so postale kmalu zbirališče znamenitih mož. Kmalu je bil čaj priljubljena pijača, saj ima nevsiljiv, aromatičen okus, nima zahrbtno brutalnosti alkohola, samozavesti kakava in opojnosti kave. Aroma čaja je jako diskreten, nežen, da ga je možno idealizirati.

Pripraviti ga morajo mojstrske roke, da pridejo njegove najplemenitejše lastnosti do veljave. Ni ga predpisa za stvarjenje velikih pesnitev in prave umetnosti sploh, tudi ni recepta, kako pripravimo popolen čaj. Je več individualnih načinov, kako pripravljajo liste, podzavestno je treba zadeti razmerje listov in vode ter nje toplino. Pesnik Li-Chih-lai je nekoč dejal otožno: «Tri stvari je na tem svetu najbolj obžalovati: da se kvari najboljša mladina vsled nepravilne vzgoje; da se onečašajo najboljše slike vsled prostaškega zijanja in da se zapravlja najboljši čaj vsled napačnega ravnanja.»

Kakor umetnost, tako ima tudi čaj svoje periode in svoje šole. Zgodovina čaja pozna tri načine pripravljanja: kuhani čaj, tolčeni čaj in parjeni čaj. Današnji pivci čaja pripadajo zadnji šoli. V teh treh metodah se izraža duh časa, v katerem so gospodovale. Najmanjši dogodki vsakdanjosti so ravnotako izraz plemenskih idealov, kot so najvišji poleti filozofije, znanosti in umetnosti. Kot označuje pijača, po kateri največ sega ta ali oni narod, njegova nagnjenja, njegovo bistvo in značaj, tako so tudi vsakokratni ideali o čaju značilni za čustvene periode vzhodne kulture, ki nebotično nadkriljuje s svojim nežnim čajnim ceremonijelom evropske pivske šege.

Čajna pogača, ki so jo kuhali, je izraz primitivnih časov. Čajne liste so takrat mešali z rižem, soljo, mlekom, pridejali so še razne začimbe, večkrat celo čebulo ter vse to v obliki pogač skuhali.

Iz tega primitivnega stanja je osvobodil sredi 8. stoletja pesnik Luh Yii čaj in ga vodil do idealiziranja. V treh zvezkih z desetimi odstavki dá Luh Yii navodila, kako je pripraviti čaj. V prvem odstavku govori o naravi čajevca, v drugem o orodjih, potrebnih pri nabiranju listov, v tretjem o njih izberi. Četrty odstavek našteva in opisuje orodja za pripravo čaja; imenuje jih 24.

V tej zvezi je zanimivo zasledovati vpliv čaja na vzhodno keramiko. Luh Yü, ki je pripravljaval zelen čaj s soljo, označuje modro barvo za idealno barvo čajne skodelice, ker zelena barva pijače modrino ojači. Zmleti čaj so raje vliвали v modročrne ali temnorjave skodelice, parjeni čaj pa v lahki beli porcelan.

V dobi Sung - dinastije je prišel v modo mleti čaj; mleli so ga v majhnih kamenitih mlinčkih v fin prah in ga kuhali brez vsake primesi. Navdušenje za čaj je bilo v tej dobi brezmejno. Cesar Hui-tsung (1101—1126), ki je bil preveč umetnik, da bi bil dober monarh, je spisal znamenito razpravo o vrstah čaja; od 20 raznih vrst je slavil beli čaj za najboljšeega, najplemenitejšega in najredkejšega.

Iz poetične zabave je postal čaj v Kini sredstvo samospoznanja in svečan ritual. Vpad mongolskih plemen pa je uničil dragocene in plemenite sadove Sungove kulture. Še danes čislajo čaj kot prijetno pijačo, a čajni kult je pozabljen.

Japonska, ki je sledila vedno stopinjam kineške kulture, je poznala čaj v vseh treh razvojih. V letu 729, tako je zapisano v zgodovini, je povabil cesar Shomu 100 gostov in jih je v svoji palači v Nara pogostil s čajem. Začetkoma so čaj uvažali, l. 801. pa je Saicho položil prva semena v japonsko zemljo. V sledečih stoletjih so nastali neštivilni nasadi čajevca — pestri vrtovi. S čajem so se razširjali tudi običaji, sprejeti od Kine, a Japonci niso običajev samo sprejeli, ohranili so jih še potem, ko so Mongoli uničili v Kini ves cvet visoke kulture. Japonci, ki so l. 1281. uspešno zavrnili mongolske napade in preprečili vpad, so kineški Sung-pokret, tako usodno uničen vsled mongolskega navala, razvili v čajno ceremonijo. Tudi Japoncem je postal čaj več kot idealizirana oblika pitja te duhteče pijače. Bil je sredstvo za kult čistosti; čajanke so bile svečanost, pri kateri so se zbrali gostje in gostitelji, da živjajo najvišjo življenjsko srečo. Čajnica je bila oaza sredi puščave sive vsakdanjosti; tam so se srečavali ljudje — trudni popotniki skozi življenje in se radovali pri skupnem uživanju čiste umetnosti.

Čajnice so bile in so še kot umetnina zase. Ta prostor je bil ubran v popolni barvni harmoniji, ki je ni smela motiti najmanjša barvna neubranost. Vse kretnje ljudi, zbranih pri čajanki, so morale biti preproste in naravne; nikak ropot ali šum ni smel motiti svečanosti, nobena ostra beseda ni smela uničiti enotnosti okolice. Taki so bili cilji čajne ceremonije.

Vzhodna filozofija daje enakopravnost duhovnosti in posvetnosti. V sorodnosti vsega stvarstva ni nič Velikega, nič Malega. V atomu je isti duh kot v vsemirju; v najmanjši stvari je nekaj velikega. Človek Vzhoda se posveča z isto duševnostjo delu, znanosti in počitku, ki izzveni — danes kot nekda — najlepše pri čajanki.

Čajnica je hišica zase, zgrajena po načinu Vzhoda in po njegovem materialu — bambus, les, papir. Sukiya — čajnica — pomeni: prostor fantazije. Ker je zgrajena za zavetišče pesniškega navdahnjenja, je sukiya okrašena le toliko, da zadosti trenutnim estetičnim potrebam. Čajnica je tako velika, da ima v njej prostora pet oseb: število, ki je večje od števila gracij in manjše od števila muz. Mi-zuya — sprednji prostor — je določen za pripravljanje in izplakovanje posode. Machiai pa je prostor, kjer čakajo gostje. Sukiya je dražja od hiše. Z največjo pozornostjo in nežnostjo izbira graditelj material in delavce. Od čakalnice — machiai — do sukyje vodi vrtna stezica «roji». Roji naj pretrže zadnjo vez z zunanjim svetom, naj osvobodi goste in gostitelja vsake težke misli. Roji je prva stopnja meditacije; priprava k popolnemu užitku estetičnih in umetniških občutij, ki jih nudi sukiya. Tako je sukiya tudi sredi veleemesta oaza, v katero ne prodre ne šum, ne prah. Vstop v čajnico opomni človeka ponižnosti: vrata so ozka in nizka. Vprašanje, kdo vstopi prvi, rešijo gostje v čakalnici po skupnem razmotrivanju. 茶

vstopijo gostje, počaste sliko ali cvetje na tokonomu, častnem prostoru, in sedejo na svoj prostor. Gostitelj pride šele — v nasprotju z evropskim običajem, po katerem sprejema gospodinja goste — ko sedè vsi gostje in vlada tišina, ki jo prekinja le pojoča voda v železnem kotličku. Voda resnično poje, zveni: na dnu kotlička so koščki železa, ki proizvajajo prijetno melodijo. Od stropa do tal so barve umirjene, tudi gostje so v haljah mirnih, nekričeih barv. Zajemalke iz bambusa, snežno-beli prtički in vsi drugi predmeti so skrajno čisti. Zahteva, da naj služi čajnica okusu posameznika, znači princip umetniške životvornosti. Umetnost naj bo zvesta času. Ne da bi hoteli zanikati ali prezreti preteklost, hoče človek predvsem uživati sedanjost. Nepravilno bi bilo, posnemati in ponavljati stare, mrtve, pretekle sloge. Ali niso Grki zato tako veliki, ker niso črpali iz preteklosti?

Čajnica je preprosto okrašena; umetnine pa gostitelj za vsakokratno čajanko izmenja in sicer izvoli vsakokrat le eno umetnino. Vse druge predmete voli tako, da ojači lepoto glavnega motiva. Gostje in gostitelj osredotočijo vso pozornost umetnini, izvoljeni in določeni za vživanje. Resnično vživanje ene same umetnine zahteva mnogo umetniškega čuta in razumevanja. V čajnici se ne sme nič ponavljati: ako je v prostoru živo cvetje, ne sme biti v njem slika, ki predstavlja cvetice; ako so skodelice modro ali beloglazirane, pristoja k njim črnolakirana čajna škatlica. Tu ne vlada niti ubijajoča monotonija, niti kričeča neubranost. Kako strašne so v primeri s sukiyo evropske jedilnice: mize preobložene z raznovrstnimi jedili, na stenah pa mrgole še slikana jedila, slikano sadje, ribe, lovi, živali, boji!

Preprosta sukiya, v katero ne prodre ropot in prah, je resnično zavetišče fantazije, pesniških občutov, umetniških domislekov. Ako se dotakne človeka čar lepote, zazvene strune njegovega najboljšega bistva, zasluži nevidno kraljestvo, občuti Neizrekljivo. Čim lepši je klic, tem lepši odmev; nežnemu vprašanju sledi topel odgovor. Kaj je lepšega od vzajemnosti sorodnih duš; nič zvišenejšega ni od sorodstva v umetnosti. V trenutku, ko se človek potopi v umetnino, se dvigne preko sebe. Pogled se mu širi v neskončnost. Osvobojen je okovov materije, duša valov: v ritmu vsemirja. Umetnost pa ima vrednost le za onega, čigar bistvo se v njenem božanskem čaru izpopolnjuje. Velik del današnjega navdušenja za umetnost pa je žal samo navidezen in temelji na zlaganih, neprirodnih čustvih. Večina se navdušuje za modernost, ne za lepoto, za drago in ne za fino. V isti meri, kot se uričuje v življenju toliko lepega in dobrega, v isti meri postaja umetnost plitva.

Pri čajanki na Vzhodu je glavna vsebina razgovora umetnost, filozofija; tam se človek zaveda, da bi razbil harmonijo in uničil lepoto, ako bi v sukiyo vlačil banalnosti. Tu služi umetniškemu izrazu tudi zunanost človeka: kroj in barva obleke, držanje telesa, hoja, kretnje. Človek mora gojiti samega sebe: duha, srce, telo, potem ima pravico, približati se Lepoti. Čajnemu ceremonijelu je služba tudi umetna obrt. Vzhodna keramika je dosegla tako visoko kvaliteto, ker so čajni mojstri v svoji umetniški domiselnosti zahtevali pri izdelavi za čajno slovesnost potrebne priprave najvišjo mero spretnosti; največkrat so čajni mojstri sami ustvarjali vzorce, barvne sestave, oblike, i. t. d. za vse umetno-obrtne predmete, ki so bili potrebni za čajanko. Učili so tudi sestavljati jedila, vpeljali so in učili običaje dobre družbe, hišni red; vseh teh običajev se je polagoma oprijelo tudi ljudstvo, ki se še danes odlikuje po svojem lepem vedenju.

V sukiyi, kraju lepote, ni smelo manjkati cvetja. Čim se je človek dvignil nad srove zahteve življenja, je začel spoznavati nežno potrebo po nepotrebnem. S tem je vstopil na zemljo Lepote. In na tej posvečeni zemlji naj bi manjkalo cvetje? V veselju in žalosti so cvetice naši prijatelji. V vsakdanjosti in pri slovesnostih so

naše najnežnejše družabnice. In kadar bo razpadlo naše telo, se bojimo misliti, da bi nas tudi cvetje pozabilo. Vsaj cvetice nam bodo ostale zveste preko groba?

Pravi ljubitelj cvetja ga ne trga po mili volji in brezmiselno, temveč izbira skrbno vsako vejico, vsako cvetico, ozirajoč se na umetniško kompozicijo, kot si jo je vnaprej zamislil za dano priliko. Ni je dežele, kjer bi gojili cvetice z večjo nežnostjo in skrbnostjo, kot to delajo vrtnarji in ljubitelji cvetja na Vzhodu. Tam niso brutalni s cvetjem, saj vedo, da jim služi s tiho ljubavjo za raznovrstne prilike, ki jih prinaša življenje. Trgati več kot je potrebno, se jim zdi brezobzirno ravnanje. V sestavljanju cvetja so bili čajni mojstri nedosegljivi umetniki; razumeli so pri aranžiranju podati vso lepoto rastline; pri tem jih je vodil njih kultivirani estetični čut.

Čajnice so bile in so žarišče, kjer se osredotoča ves sijaj kulture Daljnega Vzhoda; odsev tega sijaja prešinja tudi ljudstvo, ki so mu čajni mojstri sodniki skozi življenje. Lepi običaji so isto kot etična pravila, človek, ki istinito ljubi Lepoto, ne more biti etično slab.

* * *

Marsikdo bi dejal, čemu toliko hrupa radi skodelice čaja. Toda skodelica človeškega veselja je tako majhna v primeri s človeškim hrepenenjem po popolnosti in brezkončnosti, da išče človek lepoto tudi v vsakdanjosti. In končno je evropski človek mnogo, vse preveč služil Bahu. Prijetna pijača, ki blesti kot jantar, ni demon, ki uničuje kot alkohol. Čaj je na Vzhodu pognal dragocene sadove — visoko kulturo, ki se najlepše odraža v čajni svečanosti.

Mladost. (Janko Glasler.)

*Kdaj rekla je zbogom, kje ostala je zadi,
ko sva komaj jo našla, mladost? O glej:
v svoji večni pomladi,
ujeta sred rož, tam ostala je zadi —
in midva brez nje sva odšla naprej!*

*V tisti solnčni pomladi,
v tisti prvi nasladi,
ko samega sebe biló je srce pijano
in iz vsake radosti, bolesti, strasti
odmevalo mi je le: Ti! Ti! Ti! —
v tistih prvih mislih med tabo in mano:
tam, glej, mladost kot med rožami
začarana kraljična spi...*

*Spi tam — in čaka,
ujeta, zakleta, Trnjulčica mlada:
na novega čaka rešnika-junaka,
da pride poljubit jo drzen in mlad
in spet jo odčara iz njenega grada —
za eno pomlad...*

Novi korporativni red v Italiji in žena.

(Dr. I. M. Čok.)

Z uvedbo korporativnega reda v Italiji je fašizem izdelal jako važno spremembo v javnem življenju, ki seveda s svojimi posledicami globoko posega tudi v zasebno življenje. Naši javnosti je vsebina in bistvo ter glavni zmisel korporativnega reda poznan: Poglavitni cilj tega novega reda je, da se izključi iz javnega življenja razredni boj, to je boj med delavskim svetom in kapitalističnim svetom, in da se ustvari tak red, ki bi omogočil, oziroma določeval sodelovanje vseh produktivnih sil, dela in kapitala, in izključeval borbo med njima. Vse to v vrhovnem interesu države in naroda, kateremu se po fašistovski doktrini morajo ukloniti koristi posameznika in skupin, torej tudi skupin, ki predstavljajo delo (delavske organizacije).

Kot logična posledica tega novega reda je morala nastopiti tudi preuredba narodnega zastopništva. Doslej so se volili v parlament zastopniki posameznih političnih skupin, zato je dosedanji parlament predstavljal v glavnem zastopnike teh političnih skupin. V novem parlamentu pa bodo sedeli zastopniki onih organizacij, v katerih so združeni zastopniki dela in kapitala, to je sindakatov. Fašizem je hotel odpraviti ono politično borbo, ki so jo posamezne stranke vodile za svoja načela — in ta borba je žal zares v Italiji in v drugih državah večkrat padla na stopnjo čistega strankarstva in osebnosti ter izgubila višje ideale; novi volilni red hoče ustvariti nov parlament, v katerem naj bi bili zbrani umstveno in tehnično vzposobljeni, kompetentni zastopniki vseh panog narodnega življenja. Politično življenje naj bi vsled tega izgubilo ono borbena in strankarsko obliko, katero ima v demokratično urejenih državah, ter naj bi se omejilo na redno in racionalno upravo vsega narodnega, oziroma državnega življenja.

Kakor se vidi, bo težišče vsega političnega življenja s to reformo preneseno na sindakate, v katerih naj pulzirajo žile naroda, v katerih naj bo osredotočeno vse njegovo delovanje in kjer se naj urejajo pravice in dolžnosti državljanov v zmislu fašistovskega pojmovanja, to je le pravice in dolžnosti pridobitvenih slojev v državi. Parlament pa naj bi bil najvišji izraz te sindakalne in korporativne ureditve v državi.

Nastane pa vprašanje, kakšno mesto bo imela žena v sindakatu, v korporativnem redu in pri narodnem zastopništvu ter njegovi izvolitvi.

V juridičnem pogledu je odgovor na to vprašanje lahek. Sindakalni zakon govori o vpisanih članih sindakata brez ozira na spol; potem takem ima ženska v sindakatu vsaj teoretično enake pravice z moškim. Ker bodo po novem volilnem zakonu predlagale poslance korporacije, to je sindakalna udruženja, je logično, da imajo ženske vsaj teoretično tudi pri predlaganju poslanskih kandidatov enake pravice kakor moški. Novi volilni

red ne dela glede volilne pravice in možnosti, biti izvoljen, razlike med moškimi in ženskami. Ženskam tega niti ne priznava, niti ne odreka. V javnosti je vsled tega dvom in nejasnost glede aktivne in pasivne volilne pravice ženske. Saj tudi prejšnji volilni zakoni niso izključevali izrecno ženske, vendar praktično ženska ni izvrševala ne aktivne ne pasivne volilne pravice. Gotovo bo komisija, ki bo v zmislu volilnega reda morala izdelati izvršilno naredbo k volilnemu redu, v tem pogledu prinesla jasnost.

Prej sem že omenil, da bi po dosedanem sindakalnem zakonu in volilnem redu ženske *vsaj teoretično* bile enakopravne z moškimi. Toda zakon ni življenje. V praktičnem življenju še ni rešeno vprašanje, da li naj se pripusti žena tudi k aktivnemu političnemu sodelovanju ali ne. Tudi so mnenja v tem pogledu zelo različna. Prav redki so moški, ki bi s prepričanjem zagovarjali stališče cnih žensk, ki to pravico zahtevajo. Pa tudi med ženskami samimi si prepričanje o potrebi oziroma umestnosti teh pravic ni še utrlo prave poti. V Italiji so bile med ženstvom sploh, še prav posebno pa med Jugoslovankami v tej državi redke one, ki so bile prepričane o potrebi, da se mora ženski priznati pravica do aktivnega udejstvovanja, in zlasti do priznanja volilne pravice, in ki bi se bile zato tudi v javnosti zavzemale.

Jasno pa je, da si bodo žene pridobile priznanje teh pravic le, ako si ga bodo priborile. Izkustvo nas uči, da se morajo vse politične pravice priboriti. Pokojni jugoslovanski državnik Stojan Protić mi je nekoč na moje vprašanje, zakaj Stara Srbija s svojim najmodernejšim demokratičnim in liberalnim volilnim redom ni priznala ženskam volilne pravice, odgovoril: «Pri nas v Srbiji žene volilne pravice še nikdar niso zahtevale in torej ni bilo niti govora o tem, da bi jim jo dali.»

Fašizem ni vedno enako postopal v pogledu žen in njih vpliva na javno življenje. Tendencia fašizma je bila, da se poudarja velika važnost in zasluge žene, ki jo ima za narod in državo, vendar bi hotel fašizem ženo imeti raje bolj oddaljeno od javnega življenja in zato tembolj posvečeno družini. Vendar je pozneje priznal ženi važno funkcijo tudi v javnem življenju, zlasti v sindikatu, in je zato načelnik vlade Mussolini priznal ženam volilno pravico za administrativne volitve, povdarjajoč, kako morata danes pri družini delati oba (bisogna lavorare in due), to je mož in žena, da moreta pri vladajočih težkih povojnih razmerah vzdrževati družino.

V zadnjem času je načelnik vlade odločil, da se ženskemu naraščaju da tudi puška v roke. Ako bi mogli na tej podlagi soditi o bodočem razvoju ženskih političnih pravic, bi morali priti do prepričanja, da se priznanju aktivne in pasivne volilne pravice ženam ne samo ne bodo delale nikake ovire, ampak da jim bo ta pravica izrecno priznana in uzakonjena.

Nasprotniki političnega udejstvovanja žene poudarjajo, da je žena potrebna doma pri družini in vzgoji otrok, da ona podpira «tri ogle pri hiši» in opozarjajo, kaka nevarnost bi nastala za hišo in družino, če bi jo žena zapu-

stila in se z vso vnemo — ki je po navadi mnogo večja kakor pri moškem — vdala političnemu življenju. Bojijo se, da bi žena kot nevesta, žena in mati in ženska sploh izgubila svoj čar, in posledica tega bi morala biti usodna za moralno in materialno stran družine in naroda. Poudarjajo, da zgodovina dokazuje, kako je žena zapuščala svetost domačega ognjišča le v časih propadanja in pokvarjenosti, medtem ko je žena v zlatih vekih narodov, ko se je svet gnan od svetega ognja po trdih poteh vzpenjal do moči in slave, ostala v sencí in tišini hiše kot vzgojevalka in tolažnica, obdana s sijajem plemenitega žrtvovanja.

Zagovorniki političnega udejstvovanja žene se pa teh ugovorov in strahov ne bojijo. Zavračajo ugovor, da bi žena ne bila na višini parlamentarnih nalog, češ, saj tudi onih 500 poslancev, ki sedaj sedijo v parlamentu, niso sami ženiji. Med njimi bi kaka Ada Negri ali katera druga gotovo ne delala sramote. Zavračajo tudi pripombo, češ, da je žena premalo razumna in premalo podučena, da bi se ji mogle priznati tako važne pravice, kakor so politične, in poudarjajo, da imajo danes moški vsi volilno pravico in je med njimi analfabetov in drugače ne prav posebno naprednih percentualno isto toliko kolikor žensk. Ravnotako zavračajo ugovor, češ, da žene ne hodijo v vojsko, in poudarjajo, da je danes ves narod ena sama vojska in da ima zlasti, če pride do oboroženega spora, vsak član naroda, torej tudi žena, svojo važno nalogo.

Končno pa je po mojem skromnem mnenju zlasti z ozirom na korporativno uredbo države najbolj upravičen oni ženski razlog, ki ugovarja, da naj bi se ženam potem, ko so po sindakalnem zakonu primorane sodelovati v sindakatu z vsemi pravicami in dolžnostmi kot vsak drugi član, odrekale ravno najvažnejše pravice, h katerim so sindakati pozvani, to je k političnemu udejstvovanju. Saj bi to pomenilo največjo nelogičnost; v tem primeru bi morali logično črtati žene iz sindakatov in iz fašijev ter jim prepovedati vsako udejstvovanje izven domače hiše in izven lastne družine. Potem bi jih morali tudi zapoditi iz tvornic in jim sploh zabraniti vsako izvendomače udejstvovanje. To pa bi bilo nezmiselno in je nemogoče. Kako bi mogli zahtevati, naj žena samo dela kakor stroj in naj ima pri tem samo eno pravico: zahtevati le plačilo? Ali bi ne bilo to preveč poniževalno? Ali naj ima žena v sindakatu le dolžnosti prispevati k obveznostim sindakata in ne tudi pravice in dolžnosti, da se udejstvuje pri moralnih in državnih nalogah, katere ima sindakat. In če se ima sindakat baviti z vprašanji lastnine in produkcije, brezposelnosti in draginje, številčnega povečanja naroda, družinske higijene, javne kulture itd., ali naj ženo odtrgamo od sodelovanja pri takih vprašanjih zato, ker so izrazito političnega značaja? Ne! Na polju dela, kjer je žena enaka z možem, se mora izenačiti v pogledu vseh pravic in dolžnosti. Ne smele bi se ji odrekati te pravice v sindakatu, ker žena tvori važen del v njem. Žena je gotovo različna od moža in ravno radi tega je

neobhodno potrebno, da ona z njim sodeluje pri važnih odločitvah v javnem, zasebnem in narodnem življenju.

Popolnoma neupravičen je strah, da bi žena vsled zaposlenosti z drugimi stvarmi pozabila na ljubezen, ki je za moža vrecel novih sil in važna pobuda k individualnemu in socialnemu izboljšanju. Toda tudi na ženo ima ljubav isti vpliv, tudi zanjo ima ljubav iste posledice. In kakor ni mož vsled neštevilnih drugih vsestranskih zaposlenosti pozabil in se ni odrekel najvažnejši svoji fiziološki in duševni funkciji za moralno in človeško udejstvovanje, tako je ta strah popolnoma neutemeljen tudi v pogledu žene, ako bi se ji priznala pravica do političnega udejstvovanja.

Na Angleškem se je bila velika borba za politično udejstvovanje žene. Prvotno se je temu nasprotujoča konservativna stranka po prvih uspehih prepričala, da je njena prejšnja bojazen popolnoma neutemeljena in je zato postala prava pobornica za priznanje ženskih političnih pravic.

Naj bi bila Velika Britanija, ki stoji po-prosvetljenosti in napredku v prvih vrstah velikih narodov, svetel vzgled ostalim.

Zakaj ni uspehov. (Gizela Majeva.)

Mladina današnjih dni hodi svoja pota. Med starši in otrok³ ni več vzajemnosti. V šoli ni uspehov. Kje so vzroki?

Tako se povprašujejo učitelji in posamezniki, a pri tem trpijo starši, nezadovoljni sami s seboj, in trpijo otroci. Mladina hlepi le po doživetju in materijalni dobrini, nima zmisla za resno delo, ni srečna in ne zna osrečati.

Zakaj je vzrastla mladina preko volje staršev v samostojno osebnost in beži za svojimi cilji ter se ne meni, dela li prav ali ne?

Vzroki ležijo globoko, so nevidni, navidez neznatni, brezpomembni, starši ne mislijo nanje in vendar režejo v meso človeštva in mu sekajo nezace-ljive rane že veke in veke. Izginili bi vsaj deloma, če bi starši gledali na otroka ne le s telesnim, ampak tudi z duhovnim očesom, ako bi mu dali več, kot so mu dajali do sedaj.

Ljudje se ne zavedajo, kaj je pravzaprav očetovstvo in materinstvo. Z lahkoto ustvarjajo otroka, vzgajajo ga brezskrbno, ne poznajo podrobnih potreb duše in telesa, ter vplivajo na dete bolj v slabem kot v dobrem.

Kako pomemben je posamezen otrok za človeštvo, na to nihče ne misli. V družini mislijo le na gmotni položaj in baš današnji časi so dokazali, da ni med starši in otroci tesnejše vezi kot zunanost, materija in forma.

Kjer ni sredstev, trpi telesna in duševna vzgoja otrok. Zakonci novejše dobe omejujejo oploditev. Iz strahu pred trpljenjem se zatekajo matere k splavu, iz bojazni pred pomanjkanjem in nepokornimi otroki se kroj

družine manjša. Moderna mladina in vsi oni, ki se bojé zakona in otrok, imajo dovolj denarja za nedostojna sredstva, teorija Malthusa se pretvarja v novo metodo, greh se skriva, da zraste še večji.

Je li to prav, Na to vprašanje ne odgovarjam tu, ker me zanima ta hip le vzgoja dece. Vem pa le eno:

Roditi bi morale le telesno in duševno zdrave, zrele žene in za vzgojo sposobne matere, ki se ne bojijo ne trpljenja ne žrtev. Družiti bi se morale le z moškim, s katerim se ujemajo popolnoma in tvorijo harmonično celoto, da zamore biti on dober mož in vzgleden oče.

Starši, sami polni telesnih in duševnih napak, ki niso prestali šole samovzgoje in zatajevanja, naj ne pričakujejo vzornih otrok. Ako se kljub temu kateri njih otrok pozneje povzpé do popolnosti, je to čudež narave in ne zasluga staršev.

Nesposobni starši in nezadovoljneži, ki vidijo v otroku le težko breme, grešijo, ako dajo otroku življenje.

Nov, prerojen človek bo vzrastel šele tedaj, ko se bodo zakonci družili z lepo mislijo, s svetejšim namenom in z resnično ljubeznijo, ko se bodo matere povsem zavedale, kaj je sploh materinstvo in kakšno moč ima žena v sebi, ako je zrela in sposobna postati mati; ko ne bo videl mož v ženi le sužnjo in igračo lastne strasti.

Preporod človeške duševnosti je odvisen od duhovnega preporoda mater.

Kako je bilo do sedaj in kako je danes?

Splošna nezadovoljnost zakoncev pravi, da ni bilo in da ni vse v redu. Mladina današnjih dni kliče nezavestno po preosnovi, po izboljšanju.

Prej je treba sebe vzgojiti, potem ustvarjati in vzgajati — to naj bi bilo geslo bodočega rodu.

Kdor nima v sebi dovolj moči, da bi jo delil, naj se ne igra z lastno nemočjo.

Ali smo bili mi sploh vzgojeni? In naši starši?

Ako bi kateri izmed dušeslovcev podal statistiko za vzgojo sposobnih in nesposobnih staršev, tedaj bi gotovo vzrastlo število nesposobnih na 99%. Ta trditev ni pretirana, potrjuje jo življenje.

Pojmi o vzgojeslovju so se le polagoma razvijali in pronicali od vzgoje posameznika do splošne vzgoje in nasprotno. Ni moj namen posegati v zgodovino vzgojeslovja, a omenim naj le, da se je šele v 18. stoletju mislilo na splošno vzgojo (Pestalozzi) in na vzgojo deklet (Fénelon). Do takrat so se vzgajali le bogatejši po samostanih in posebnih vzgajališčih. Ti so se strogo ločili od mase. Ljudstvo je ostalo nevedno, neuko. Le polagoma so posamezni dobrodelní prosvitljenci skrbeli za vzgojo reveža, za maso, tiskali knjige in časopise za mal denar, da je zamogel seči tudi revež po duševni hrani.

Vzgojna načela so pa poznali le pedagogi in izšolani vzgojitelji. Matere-vzgojiteljice, ki bi morale imeti vpogled v vzgojeslovje, so ostale nepoučene. Vzgajale so le po nagonu, brez podlage. Kar jim je prepustila tradicija, to so sprejemale, včasih še tega ne. O vzgoji ni bilo govora. Zmagovala je le oblastnost, trda beseda in sila. Gotovo ni bilo nič lažjega kot ukrotiti otroka z udarci in z gromovitim: jaz ukažem.

Niso vzrastli iz takih otrok veliki ljudje? Mogoče, a duševno popolnoma zdravi gotovo ne. Vzrastli so iz njih pokorneži, a tudi potuhnjenci, sužnji ali tirani.

Sramotno bi bilo, ako bi ne poznali vzgojeslovci drugih vzgojnih sredstev kot šibo in zobe.

Posamezni otroci, ki so zmagovali zbog trdne volje in samostojnega mišljenja, so veljali za uporneže in revolucionarje, tudi ako so bile njih ideje povsem zdrave in zajemljive.

Danes je nastal prepad med starši in otroki. Svetovna vojna je prinesla preobrat v marsičem. Trpljenje je potrkalo na vrata razuma in zahteva spremembe. Nov duh je zavel, predramil posameznike in mase. Ideja socialnosti je prinesla lepe nazore, s splošno vzgojo se je odstranil prepad, ki je ločil izobraženca od neizobraženca, reveža od bogatina.

Spoznanje, da se mora izobraziti sleherni človek, je prineslo preobrat tudi v naše družine.

Starejši ljudje, ki ne korakajo z duhom časa, ne morejo pojmiti nove dobe, zato je prepad med nezavednimi, duševno zaostalimi starši in med napredujočo mladino še večji, zato ni več vzajemnosti med starejšim in mlajšim rodом.

Ali je mladina na pravi poti?

Neuspehi v šoli in nezadovoljnost staršev pravi, da ne, vendar mladine ne smemo radi tega obsoditi.

Jasno je, da starši ne bodo več ukrotili in disciplinirali mladine po starem podedovanem načinu: s palico in s ponižujočo besedo. Mladina hoče živeti, dihati svobodneje, noče biti suženjska. Kakor zakonska žena, tako je tudi mladina spoznala, da ne upošteva nihče njene individualnosti, da je zasužnjena in vklenjena v okove predsodkov in forme.

Povojni rod vzpodbujajo razni vplivi, zato je zrušil okove, prenašlo preskočil mejo suženjstva in se oklenil osebne svobode. V svoji primitivni strasti in gorečnosti je zašel v ekstreme in se zasukal v marsičem v lastno škodo in pogubo. V svoji nerazsodnosti in nepremišljenosti je sprejel slabo in dobro, grdo in lepo.

Da se mladina očistila nepotrebne navlake in da se bodo lečile rane, na katerih boleha sedanji rod, bo treba odstraniti vse slabe vplive. Otroška duša potrebuje pravilne vzgoje in ne oblastnosti nevzgojenih, nezrelih star-

šev. Otrok ne sme roditi otroka, nezrel, nepoučen in nazadnjaški človek ne bo več zmagoval.

Mladini so potrebni trezni, ljubeči voditelji, ki živijo z duhom časa in sprejmejo vsak preobrat, ki vodi k izpopolnitvi človeštva, a se vendar oklepajo načel že preizkušenih pedagogov in dušeslovcev.

Da se bo bodoča generacija usmerila in krenila na pravo pot, je pred vsem potreben duševni preobrat naših družin. Gotovo je, da ne nudijo starši otrokom zadostne duševne opore. V skrbi za kruh in v boju za materialne pridobitve se duševna vzgoja otrok povsem zanemarja. Tu ne mislim na šolski pouk. Ljudje iščejo srečo le v posesti, v zunanosti, v formi, v vživanju. Človekova notranjost se tepta. Podedovani pogreški, ki jih prinesejo otroci s seboj na svet, se ne odstranijo, pač pa pomnožijo. Nelepi vzgledi nervozni nastopi v družini, nezadovoljnost vsled pomanjkanja in razna druga nesoglasja vplivajo uničujoče na otroško dušo. Radi tega je družina pogostokrat zibelka vseh nizkih strasti.

Kinematografske predstave uvajajo otroka v življenje, toda otrok, ki ni vaju razmišljati in je prepuščen le lastni razsodnosti, gre mimo dobrega in sprejme le slabo.

V takih okolščinah živeči otrok se zanima le za življenje, pouk mu je postranska stvar. Ako se zaveda pri tem le svojih pravic in ne misli na svoje dolžnosti, tedaj postane grozen, neukrotljiv. In gorjé, ako spozna otroci s seboj na svet, se ne odstranijo, pač pa pomnožijo. Nelepi vzgledi, ako ga sprejme očitane mesto usmiljenja, ako zadene na nevednost mesto na razumno vodstvo.

Ne čudimo se, če nastajajo nesporazumljenja, če vzraste odpor in sovraštvo.

Način stare vzgoje — ki ni bila vzgoja — odklanja današnja mladina. Ona spoštuje modro vodstvo, sprejema pouk, a prezira nasilno oblastnost in vsiljevanje tuje volje. Sama hoče doživljati, ker je bila razočarana po doživetju drugih.

Če si bo mladina utirala pot z železno voljo in se disciplinirala, tedaj bo dosegla, kar niso dosegli starejši rodovi.

V Ameriki in na Ruskem so ustanovili otroške organizacije (3—18 letni otroci brez družine), v katerih otroci sami vse opravljajo, delajo, se preživljajo in uspešno napredujejo. Vodijo jih sicer neopazno izurjeni, zmogni ljudje, a ker ne čutijo otroci pritiska tuje volje in oblastnosti voditeljev, se z veseljem udeležujejo. Vzgajajo se *predvsem osebnosti*, a istočasno se *goji socialna vzajemnost, upoštevanje posameznika, samovzgoja in — discipliniranje samega sebe.*

V taki organizaciji vzrastejo otroci v samostojne možé in žene, ki vedó, kaj dolgujejo sebi in človeštvu.

Po ženskem svetu.

Stoletnica rojstva. Meseca aprila 1. 1828. je bila na Angleškem rojena Jospina Butler, velika dobrotnica ženstva. Vse svoje življenje je posvetila osvobojevanju žene iz okovov «dvoje morale». Kot žena anglikanskega pastora je je mnogo bavila z verskimi študijami in je bila zelo pobožna. Začetkom 19. stoletja so po Napoleonovem zgledu uvajale države takozvano reglamentacijo, to se pravi zakon, s katerim je bila prostitucija uradno dovoljena in dovoljene tudi zloglasne hiše; in to pod zdravniškim nadzorstvom. Butlerjeva pa je začela na javnih shodih in po časopisih obsojati to uvedbo in je dokazovala, kako krivično in za človeštvo škodljivo je to, da država sama dovoljuje moškimi razuzdano življenje in ponižuje ženo na stopnjo trgovskega blaga. Umevno je, da je bilo vse ženstvo na njeni strani, med moškimi pa je imela obilo nasprotnikov. Ko je hotela tudi angleška vlada uvesti zakonito dovoljeno prostitucijo, je Butlerjeva nastopila z vso vneto proti tej nameri. Na dveh takih shodih so bili moški tako razkačeni nanjo, da so jo na odru odmejavali z batoni in da si je rešila življenje le s tem, da je naglo skočila skozi okno in ubežala po ulici. Za njene ideje pa so se zavzeli zdravniki in tako je bilo doseženo, da so na Angleškem za vedno popolnili reglamentacijo.

Njena načela o krivičnosti dvoje morale so prodrli v svet in kmalu se je začel splošen boj za moralno enakost obeh spolov. Ustanovilo se je društvo za pobijanje prostitucije in trgovine z belim blagom, tzv. Mednarodna abolicionistična zveza, katere člani nadzirajo potujoča dekleta in zasledujejo one, ki na različne načine izvabljajo dekleta v svoje mreže ter jih potem prodajajo v tujini po javnih hišah, da z zaslužkom svojega telesa polnijo žepce oderuškim gospodarjem. Butlerjeva je proglasila: samo ena morala je na svetu in zato je enaka za oba spola. Kar ni dovoljeno ženskam, ne sme biti tudi moškimi. Če zahtevamo moralno poštenje od žene, ga moramo tudi od moža. Da se bo svet npravstveno dvignil, morata upoštevati moralo oba spola.

Žensko poljedelsko šolo so ustanovili v Rimu, in sicer v okrilju ženskega fašja. V šolo se sprejemajo učenke, stare 14. 15. 16 ali 17 let in ki kažejo posebno veselje do poljedelstva ter so hčerke kmetov ali poljskih upraviteljev.

Žena in poljedelstvo. Lani je zboroval v Rimu mednarodni poljedelski kongres, na katerem je že precej živahno posloval tudi ženski oddelek. Ob tisti priliki so sklenili, naj po vseh državah oblasti in zasebniki

vplivajo, da se bodo gospodinjne strokovno izobraževale. V ta namen naj se ustanove gospodinski odbori, ki si bodo sporazumno z mednarodnim poljedelskim zavodom v Rimu in z Mednarodno komisijo v Parizu ter z drugimi društvi prizadevali za ustanovitev krajevnih gospodinskih združenj, za izboljšanje kmetškega položaja, za gospodinski pouk in za družinsko vzgojo. Najlepše uspehe na gospodinskem polju imajo vsekakor na Danskem, v Belgiji, na Nemškem, v Skandinaviji ter na Češkem.

Angležnje v mestnih občinskih zastopih. Pri zadnjih občinskih volitvah na Angleškem je bilo poleg moških izvoljenih tudi 360 žensk. Večina jih je bila že v prejšnjih odborih in so Angleži s ponovno izvolitvijo prejšnjih odbornic glasno dokazali, koliko dobrega so storile ženske v domači politiki. Po vseh velikih mestih imajo torej Angleži med občinskimi svetovalci tudi ženske, 14 industrijskih mest je pa izvolilo ženske celo za župane.

Avstrijska «ženska zveza» je imela lansko zimo na programu v prvi vrsti oskrbovanje starih ljudi. Vsak teden so članice zbirale po toplih družtenih sobah starčke in starice, jim priredile prijetne ure s petjem in godbo ter jih pristrčno pogostile. Lahko si mislimo, kako lepo so se počutile te osebe, ki so često pozabljene od vsega sveta, pa so jih odbornice tako iskreno in po domače pogostile in zabavale.

Kratki lasje. Legenda o sv. Elizabeti Ogrski pripoveduje, da je dala svetnica zgraditi v Mariboru veliko bolnico in, da bi se ubranila nadležnih žensk, je določila, da bo vsaka, ki jo bo nadležovala brez resnične potrebe, kaznovana s tem, da ji bodo odrezali lase. Tako je izgubila svoje prekrasne lase neka Radečundina, ki se potem nikakor ni mogla potolažiti. Ko so to pripovedovali svetnici, je rekla: «Ker nima las, ne bo v njenem plesu toliko strasti in v njeni nečimurnosti toliko razkošja.» Ko je potem govorila iz deklico samo, ji je ta povedala, da bi bila rada redovnica, pa se ni nikoli mogla odločiti, ker ji je bilo žal za lase. Svetnica pa je rekla: «Bolj sem vesela, da sem ti dala odrezati lase, kakor če bi izvedela, da so mi brata izvolili za cesarja.»

Prvi izpovednik sv. Katarine Sijenske, pater Tomaso gena Fonte, je rekla: «Naj si odreže lase in tako dokaže, da se je res odpovedala svetu. Svetnica ga je ubogala, pa vendar ji je bilo nekako čudno pri srcu in si je zavezala glavo s črno tančico. Ko je mati to zapazila, je bila vsa hiša ogorčena in so rekli Katarini enoglasno: «Lasje ti bodo zopet zrasi, pa boš dobila moža, čeprav bi morala umreti.»

Dolgi lasje so do zadnjih časov veljali za kras ženski in deklet s slabimi lasmi se je nekako sramovala. Tudi moškim so bili lepi lasje všeč, pesniki so jih opevali že od najstarejših časov. Če bi danes kakega pesnika še očarali dolgi lasje, bi se mu smejali. Moški nam ne morejo več očitati, da nimamo razsodnosti; stari pregovor: dolgi lasje, kratka pamet, je prišel od veljavo. Tudi tisto razikovanje ne drži več: dolgi lasje so ljubezen in poroka, kratki lasje: usmiljenost in žrtvovanje. Če bi sv. Elizabeta danes dala žensko postriči, bi ji s tem samo prihranila pot in strošek pri frizerki, če bi ital. pater Tomaž hotel imeti dokaz, da se je deklet odpovedalo posvetnosti, bi ji moral prepovedati, naj ne jemlje škarij v roke. Časi se spreminjajo!

Higijena.

Belj tok. Dostikrat trpi ženska na tej bolezn, a ne ve, kaj jo je povzročilo. Zdravniki dokazujejo, da večina žensk trpi na belem toku ali belem perilu. Ta bolezen izvira iz nezdrave krvi ali iz slabega želodca, često pa se pojavi tudi sama od sebe.

Bolezen sama sicer ni nevarna takoj v začetku, a če se pravočasno ne zdravi, ima lahko težke posledice. Marsikatera ženska z močnim belim tokom ne more zanositi.

V prvi vrsti je treba dobre in tečne hrane, poleg tega treba zdraviti kri še posebej. Zdravniki priporočajo različna zdravila; jako priporočljivo je ribje olje, zdravila, ki vsebujejo železo, sedečna kopel iz senenega droba enkrat na teden, izpiranje spolovila s hipermanganovim praškom vsak drugi dan. V toplo vodo se vrže in raztopi par zrnce tega praška, in sicer toliko, da dobi voda barvo rdečega vina. Hipermangan se dobi po lekarnah. Dosti je žensk, ki imajo priliko, da bi šle k zdravniku, a se oramujejo; vendar je najbolje, da zaupajo njemu svojo bol. Proti belemu perilu pripomorejo tudi domače rastline, a če jih dobro ne poznaš, je bolje, da jih ne vživaš.

Zanohtnica, črv v prstu. Kadar se zjodimo, čutimo takoj, da nas žge za nohtom; ako ne ukrenemo takoj kaj pametnega, se začne razbijanje za nohtom in če pustimo, da se začne prav gnojiti, pride do strašnih bolečin. Prva pomoč je, da vtakneš hitro prst v vročo vodo. Bolj ko je vroča, bolje je; le opariti se ne smeš. Potem ovij prst ali roko s krpo, namočeno v terpentinu ali namazano s terpentinovim mazilom, ali pa naveži kos limone. Ako se kljub temu razvije gnoječa zanohtnica, se obrni pravočasno do zdravnika, da ustavi napredujoče gnojenje, ki lahko dovede do splošnega zastrupljenja krvi.

Če si malo opariš prst, ga namaži z oljem ali posuj z moko. Moka varuje opeko, no pred mrzlim zrakom in tako ustavi bolečino.

Pripeti se, da se vrezemo in nimamo ničesar pri rokah proti razkuževanju. V takem primeru so dobri stolčeni česnovi stroki, ki so dobro sredstvo tudi za celjenje ran in ne samo za razkuževanje.

Eterična olja, ki jih vsebujeta hren in čebula, so našim očem škodljiva. Ko pripravljamo hren ali čebulo, se razdražijo sluznice v ocesnih kotih, kar nas bolee peče. Da se temu izogneš, strgaj hren ali reži čebulo vedno na vročem štedilniku. Tudi pri oknu pomaga, vendar je včasih zopet prepah škodljiv. Vsekakor je najbolje blizu ognja, ker topel zrak dviguje in odnaša čebulov vonj.

Morska sol in naše zdravje. Vneta čitateljica «Ž. sv.» nam piše:

Kemična preizkušnja vode v Jadranu dokazuje, da se v njej nahaja tudi malenkosten odstotek joda. Vrh tega vsebuje morska voda skoraj vse elemente, nekatere seveda v prav mali množini.

Z življenjem morske soli dovedemo našemu organizmu vse snovi, nahajajoče se v morski vodi. Mi ne vemo, česa organizem najbolj potrebuje. Organizem si iz morske vode lahko izbira snovi, kojih je najbolj željan. Naša hrana, zlasti v celavskih snujih, je večkrat enostranska. Nič čudnega torej, ako organizem prične hirati in hirati.

Čim manj je morska sol izčiščena, tem boljša je za naš organizem. Mnogo snovi morske vode je lahko topljivih in se pri čiščenju prerade porazgube, kar se dogaja vedno pri kameni in varjeni soli.

Po nekaterih državah je radi nižje cene v rabi le kamena in varjena sol. Obe pa daleč zaostajata za morsko, saj vsebuje kamena skoraj čisti natrijev klorid.

Razumljivo je torej, da je z zdravilnega vidika morska sol zelo važno prehranjevalno sredstvo.

Ta hvalospev morski soli morda ni povsem umesten za naš list. Mogoče, da je morska sol prav radi joda, ki ga vsebuje v malenkostnem odstotku, kakor pravi dopisnikarica, na splošno bolj zdrava nego kamena ali varjena sol.

In v goratih deželah primejajo naša lašč nekaj joda h kuhinjski soli, da na ta način zabranjajo golšo, ki je razširjena pri gorskih prebivalcih. Izkazal se je prav dober uspeh; toda drugje ni bilo doslej potrebno tako splošno življenje jodove soli, zlasti ne, odkar so zdravniki spoznali, da utegne tak jod, pomešan celo v najmanjših količinah, tudi škodovati v nekaterih primerih. Sicer pa ni dognano, da bi bili ljudje v krajih in deželah, kjer nimajo in niti ne vživajo

morske soli, manje zdravi nego v ostalih. Zato se nam dozdeva odveč, načeti v našem listu vprašanje soli, ker rajše preuštimo v presojo in rešitev drugim in poklicnim strokovnjakom.

Moramo se pa še ozirati na gornji spis, ker se nikakor ne strinjamo z mnenjem, da je ponekod hrana, zlasti v delavskih slojih, preveč enostranska tudi iz razloga, ker ne rabijo morske soli in da vsled tega celo «pričenja organizem hirati in hirati». Po mnenju te dopisnikarice še primanjkuje soli in posebno tam, kjer nimajo morske soli na svobodno razpoložljivi. Nam pa je nasprotno znano, da je splošno po naših kuhinjah preveč soli in celo več nego je zdravju koristno, pa naj bo pri ubožnih ali pri bogatih! Ne le gostilniške, ampak tudi domače kuharice si z najboljim namenom sicer preade prav s soljo pomagajo, da napravijo svojo jed bolj «slastno», bodisi da tako zakrijejo pomanjkljivo okusnost svojega izdelka, bodisi da bolj ustrežejo že razvajenim in po pijači pokvarjenim ali otopelimi okusom svojih gostov raznih družabnih slojev.

Kuhinja.

Kako pripravljajo Makedonci turški med? Ko stisnejo (sprešajo) grozdje, denejo se sladke mošt v večjo posodo, da se kuha; posebej pripravijo cek (pepelnico): čisto presejani pepel prevro, da postane lepo rumen in čist, pa ga precede in dajo malo v ta mošt, da se ne razkroji, nego ostane lepo sladak in ne dobi okusa po vinu. Mošta se lahko kuha kolikor hoče, a na vsak način ga mora biti večja količina, ker se zelo ukuha, n. pr. od 40 l mošta dobiš samo 10 l kuhanega. Mora se zelo dolgo kuhati; ako ga je več, mora vreti cel dan. Zato se ta med prišteva luksusu in si ga lahko privoščijo samo premožnejše osebe, ki imajo domače grozdje in drv v izobilju. Ko se začne mošt lepo gostiti, n. pr. kakor bolj redek med, je kuhan. Lahko kuhaš v njem na krhle zrezana jabolka, hruške, rdeče paradiznike, bučice ali melone. Nazadnje potem primešaš še orehe. Razume se, da moraš vse to lepo očistiti in pobrati koščice. Vsa ta zmes naj se še kuha tako dolgo, da bo vse lepo mehko, potem pa spravi v zato pripravljene posode.

Še o nadevani papriki (makedonski recept). Zarumeni več glavic drobno narezane čebule, da bo lepo svetlo rumena, stresi vanjo zmleto meso, kakršno koli hočeš in kolikor hočeš (seveda je najizdatnejše le goveja) in vse skupaj še povcvi, da bo meso napol mehko. Dodaj še drobno narezanega petršilja, malo črnega popra, osoli, eno ali dve pesti riža in 1 jajce. Vse to zmešaj in

odstavi. Posebej očisti debelo ne pekočo papriko, napolni jo s to zmesjo (ne smeš je pa napolniti popolnoma do vrha, ker se pri kuhanu riž nakuha). Razvrsti jo v posodi drugo poleg druge, zalij s paradiznikovo vodo do vrha in pusti, da se kuha na lahkem ognju. Ko je paprika že mehka, jo odstavi, vtepi eno ali dve jajci in jih počasi vlijaj na papriko. Paziti moraš, da se jajca ne zgoščajo.

Jajca nadomeščajo prežganje in so mnogo okusnejša. Paprika se servira kot samostojna jed.

Krompir kot jed sama zase. Olupi in zreži krompir na ploščice ter posoli. Dobre odcejene prepeci vsakega posebej, da bo mehak. V tej masti zarumeni nekoliko glavice drobno narezane čebule, dodaj še zmleto meso, da se skupaj duši. Razvrsti v posodo po eno plast krompirja in po eno plast mesa tako dolgo, da uporabiš vso zmes. Vse to polij z paradiznikom ali pa tudi samo z vročo vodo in peči v pečici. Paziti moraš, da ostane dovolj sočno in se preveč ne posuši. **Vučidolac.**

Sirup iz vrtnic. V glinast ali porcelanast lonec, ki drži do 8 litrov, vrzi do 200 celih vrtničnih glavic, stresi nanje 39 gramov stolčenega vinskega kamena, naliži z vodo in pusti tako 24 ur. Nato precedi, stehaj in primešaj ravno toliko stolčenega sladkorja, kolikor je odcejene tekočine. Napolni v steklenke in zaveži s platnom. Tak sirup se rabi za sladoled, limonado, pecivo, sladkorčke. Vrtnice morajo biti močno dehteče vrste.

Gosnodinjstvo.

Posodo, v kateri se je jed prikuhala, čisti z lesenim klinčkom ali tršcem, ne boš lonca opraskala in delo boš hitreje opravila.

Perilo suši na prostem, potem dobi tisti prijetni sveži duh, ki ga nima perilo, če je bilo posušeno v kuhinji ali v podstrešju. Ako imaš perilo spravljeno v sobi, kjer moški pušijo, napravi v omari čez predale zaveso, da ne prodre tobakov dim do perila; če se perilo navzame tega smrada, ga ne izgubi zlepa, o svežosti pa sploh ni niti sledu več. Nekateri perilo tudi parfumirajo; najlepší parfem je pač duh po svežosti, nekaterim je všeč lahen duh po lavendlu ali kolinski vodi, nikakor pa niso priporočljive močne vonjave, posebno ne mošus. Take stvari vplivajo na živce in lahko povzročajo hude sanje in težko glavo.

Namiznega perila ne spravlja skupaj s postelnim in osebnim. To ni okusno. Za vsako imej posebne predale, če moreš, tudi posebno omaro.

Barvana vezenina ostane kakor nova, ako denete na vsak liter mlačne vode 25 g bokraka in pustite, da se voda ohladi. V tej vodi izperite do čistega, nato izplahnite še v hladni vodi, kateri ste pridejali 25 g soli. Potem namakajte še v domačem jesihu ter posušite med brisačami, pa zlikajte. Deževnica je najboljša za pranje. R. Č.

Grozdje ohranimo dalje časa lepo, zdravo in sveže, ako ga obremo zdravega in ga sprofi devamo v glinast (glaziran lonec), močno zavežemo s pergamentnim papirjem ter spravimo na suhem mestu. Tako spravljamo tudi črešnje.

Česplje, ne docela mehke, namakamo v raztopljenem pristnem domačem vosku in pomalem devamo v steklene in zavežemo s pergamentom. Kadar jih rabimo, odlučimo z nožem vosek, obrišemo in serviramo. Pri tem načinu spravljanja sadja (črešnje, grozdje, marelice itd.) ni dobro, da se dotikamo sadja s prostimi rokami, ampak imamo pri nabiranju rokavice.

Jabolka dolgo trpe, če jih hranimo v pesku, v kaki skrinji ali zaboji. To pa tako: Koncem pomladi ali v začetku poletja si preskrbite čistega peska in ga sušite na solncu, da bo pohlodoma suh; potem pesek spravite na suh, zračen prostor. Na jesen, ko obirate sadje, položite na plast peska (v zaboji) jabolka tako, da se jabolka ne dotikajo drug drugega in zopet nasujete plast peska, nato zopet jabolka itd., dokler ni zaboj poln. Tudi grozdje trde vrste se da tako spravljati.

Protj črvom. Stolci v prah 8 divjih kostanjev in ga stresi v 1 l vode. Po preteku 24 ur je voda zelo strupena za črve, ki se nastanijo v cvetju, bodisi cvetličnem ali pa sadnem. S to vodo polivaj in črvi bodo poginili.

O lepem vedenju.

Predstavljanje. (Nadaljevanje.)

Ako med damo, ki predstavlja, in med damo, katero predstavlja, ni prijateljskih odnosov, se vrši predstavljanje bolj kratko in vsebuje samo zaporedno imenovanje dveh imen. Starejša ali oddličnejša oseba se imenuje zadnja: «Gospa Novakova..., gospa Tratnikova...» ali: «Dovolite, da vas seznanim, gospa Novakova..., gospa Tratnikova...» Gospa Novakova in gospa Tratnikova se pozdravita ali rečeta: «Me veseli» ali «Mi je drago» in kramljata kot znanki.

Pri moških se pri predstavljanju večkrat izpusti formula: «Vam predstavim» in se reče samo, začenši pri mlajšem: «Gospod Novak..., gospod Tratnik...» itd.

Oseba, kateri je bil kdo predstavljen, prične govoriti prva.

Ako predstavlja dami gospod gospoda, reče: «Dovolite, da vam predstavim gospoda Novaka,» in pristavi, ko pokaže na damo: «Gospa Tratnikova.»

V oddlični družbi pa je navada, da ne ome-niš imena dame, kateri predstavljaš gospoda.

Ako gospod predstavlja svojega sorodnika, se izrazi tako-le: «Predstavljam vam mojega brata, ali mojega starejšega brata,» ali pa se reče samo: «Moj brat Francé.»

Ako si bil dami predstavljen, še nisi opravičen, da ji napraviš obisk. Šele ko te povabi, smeš to storiti.

Mlado deklico predstaviš samo starčku ali poročenemu gospodu. Samec pa se ji nasprotno predstavi sam.

Na plesu ali večji domači prireditvi predstavljam samo, če smatramo, da je to potrebno radi živahnosti konverzacije ali plesov. Povabljeni se ne smejo preveč ozkosrčno oklepiti formalnosti in prezirati ljudi, ki jim niso bili predstavljeni. Kadar si pod eno in isto streho, ne podčrtavaj že zaradi gostiteljev medsebojnega nezaupanja.

V salonu predstavlja gospodinja goste, ki se med seboj ne poznajo, čemur se pa lahko izogne, ako pusti vsakega novodošleca javiti glasno po slugi ali služkinji.

Zares je za novodošleca vedno malo težko dobiti stik z že navzočo družbo; stvar gospodinje je, da mu olajša začetek konverzacije s svojo iznajdljivostjo in bistroumnostjo.

Če gospodinja ni predstavila novega gosta, naj ga dovolj glasno kliče po priimku, da vsi vedo, kako se imenuje. Ako je novodošli dama, jo lahko vpraša z njenim priimkom po njenem možu. Na ta način vpe-ljana dama ali gospod lahko z vsakim gostom, če nanese prilika, občujeta, kot bi bila predstavljenata.

Prositi smeš vedno kogarkoli, da te predstavi kakšni osebi, četudi predstavljanje v dotični družbi ni v navadi.

VIZITKA

Vizitka mora biti priprosta, iz belega kartona in brez okrasov. Na vidiku stoji ime, čin in naslov. N. pr.

Ivan Šorli
učitelj

Glavni trg 2

Dr. Fran Dular
advokat

Ljubljana

Mladi ljudje naj si ne dajo napravljati prežgodaj vizitk, katere se jim spodobijo

šele takrat, kadar sami delajo obiske brez spremstva starišev. Tudi njih vizitka naj vsebuje ime, priimek in naslov.

Dama naj na svoji vizitki navede samo ime in priimek; če je potreben naslov, ga pripíše sama s svinčnikom.

Edina omemba, ki sme biti natiskana na vizitki dame, je njen sprejemni dan. N. pr.

Ana Dularjeva

1. in 3. torek

Vera Zrimčeva

2. in 4. nedeljo

MLADA gospodična nima svojih vizitk; če spremlja na obisk svojo mater, pripíše na njeno vizitko s svinčnikom svoje ime. Vsekakor pa ima odrasla, samostojna gospodična svojo vizitko. Ako živi gospodična pri svojih sorodnikih, lahko uporablja vizitke sorodnikov, na katere pripíše svoje ime.

Ako iz kateregakoli vzroka prihajaš v tujo hišo, kjer te ne pričakujejo, ali ob dnevu ter uri, ki nista določena za sprejem, oddaj svojo vizitko služkinji, ki ti odpre vrata. Pomni: odpre li vrata slučajno sam gospodar ali gospodinja, povej glasno svoje ime.

Ako ljudi, katere hočeš obiskati, ni doma ali te ne morejo sprejeti, pusti svojo vizitko. Pripogniti jo ali pripisati kratice (p. f., p. r., p. c.), s katerimi se naznanja namen obiska, ni več v modi.

Dama odda svojo vizitko vedno samo dami. V izjemnih slučajih uporablja dama vizitko pri zdravniku, duhovniku, umetniku ali starčku. Tudi odda svojo vizitko, kadar ima opraviti v uradih.

Pri sorodnikih in prijateljih se ne oddajajo vizitke, pri njih se osebno naznanjamo po služkinji.

Oddaja vizitke ima vedno vrednost napravljene obiska, katerega moramo potem osebno vrniti.

Ako ti nihče ne odpre vrat, spusti vizitko skozi špranjo pri vratih.

Kdaj se pošiljajo vizitke?

Ob vseh priložnih dogodkih v krogu znancev lahko na vizitki s kratkimi besedami izraziš svoje sočustvovanje, kakor: prisrčno častitko, iskreno sožalje itd.

Ob Novem letu vsem znancem pošiljati vizitke s častitko je le še redka navada.

Novoletne častitke se pošiljalo od 15. decembra do 31. januarja. Pošljemo jih osebam, katerim se imamo oddolžiti za kake usluge in naklonjenosti.

Na vsako novoletno voščilo se odgovori z enakim voščilom, samo dama ne odgovarja gospodu za častitko.

OBEDI.

Obednica.

Obednica naj bo prijazna in svetla, poleti hladna, pozimi topla. Z nalaganjem v peči prenehaj, kadar so že gostje navzoči, torej razgrej prostore zadostno že pred obedom.

Obed sestoji iz treh, štirih ali tudi več jedi, kakor so pač slavnosti, imovitost gostiteljev in okus gospodinje.

Kosilo.

Najenostavnejše kosilo sestoji iz juhe, mesa s prikuhami in iz močnatne jedi. Ob slavnostnejših prilikah: iz nastopne jedi, juhe, ribe, mesa s prikuhami, kompota, solate, močnate jedi, sira, sadja, črne kave.

Jedi morajo biti tople, pijače hladne.

Miza je okrašena s cvetkami, z nastavki, polnimi slaščic in sadja.

Jedi prinaša in ponuja služkinja ali sluga. Jedilni list je prislonežen za vsakega gosta ob kozarcu ali krožniku.

Na slavnostno kosilo se vabi pismeno teden prej. K navadnemu kosilu pa se povabi ustno.

Sladoleđ se servira v kozarcih.

Po navadnem kosilu toči in servira črno kavo gospodinja sama.

Lovski predjužnik se servira brez ceremonii zgodaj pred odhodom na lov. Sestoji iz juhe, na žerjavici pečenega kostrunovega ali svinjskega mesa in sira. Pije se vino, kava, čaj in žganje. Na mizi brez prta je pripravljena vsa jed in lovci si sami postrežejo. Tudi cigare so na razpolago.

Večerja.

Večerja sestoji iz juhe, servirane v skodelicah, vmesne jedi, pečenega toplega mesa, iz mrzle mesne jedi, solate, prikuhe, sladkih jedi ter deserta.

Po juhi se servira riba. Pri slavnostnih večerjeh se servira po pečenki še perutnina s solato ali divjačina.

Pri pripravljanju jedi se mora upoštevati tudi to, če so v večini dame ali gospodje.

Namizno vino se servira po juhi, včasih tudi pivo. Boljše vrste vino po pečenki, in šampanjec na koncu večerje.

Kolikor vrst vina se servira, toliko kozarcev se nastavi ob vsakem krožniku.

Pri slavnostni večerji otroci niso navzoči, pri navadni večerji le, če so stari nad deset let.

Revaillon (revejon) je živahna, prijateljska gostija na sveti večer. Vabi se samo ustno, ne pismeno.

Pri tej gostiji se postreže kot pri prijateljski večerji. Po ostrigah pride topla šunka s kostanjevim pirejem, potem perutnina in divjačina. (Dalje prih.).

Dr. F. Ambrožič

ordinira

dopoldne v POSTOJNI
v Kutinovi hiši

popoldne v ŠT. PETRU
na Krasu pri Kutinu.

UNDERWOOD PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlakih in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehta četrtino in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvršuje isto delo. — Zahtevajte ponudbo s ceniki. Plačline olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

Perilno blago za damske in
otroške obleke z znamko

'Indanthren'

obdrži barvo v perilu in
na solncu. Dobi se

pri

A. & E. Skaberne

M. U. dr. D. Sardoč

specjalist za ustne in zobne bolezni, perfekcioniran na dunajski kliniki

ordinira v Trstu

Via San Lazzaro 23, II. nadstropje (zraven kavarnu „Roma“)
od 9-12 in od 3-7.

Poštnina plačana v gotovini.

Mestna hranilnica ljubljanska

GRADSKA ŠTEDIONICA

Ljubljana - Prešernova ulica

Telefon 16. — Ustanovljena l. 1889 — Poštni ček 10.533.

Stanje vloženega denarja nad 300 milijonov dinarjev. — Stanje vloženega denarja nad 1200 milijonov kron.

Sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun, in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti. • Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vpravi radi tega nalagajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi, cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar tu popolnoma varen.

